

III. KONIUNKTURA W ROLNICTWIE

1. Omówienie wyników badania

1. W III kwartale 2018 r. koniunktura w polskim rolnictwie niespodziewanie pogorszyła się. Wartość wskaźnika koniunktury IRG SGH (IRGAGR) zmniejszyła się o 1,0 punkt, z poziomu -1,7 pkt do -2,7 pkt. Pogorszenie się koniunktury jest skutkiem osłabienia się nastrojów gospodarstw rolnych. Wartość wskaźnika zaufania, jednej z dwóch składowych IRGAGR, obniżyła się o 9,6 punktu, z poziomu 9,0 pkt do -0,6 pkt. Załamanie się nastrojów jest nieoczekiwane, zazwyczaj bowiem w trzecim kwartale roku wartość wskaźnika zaufania rośnie, a jego spadek następuje dopiero w IV kwartale. Co więcej, odnotowane tąpnięcie nastrojów jest niemal równie silne co w latach 2008 i 2009, kiedy polskie rolnictwo, jak i cała gospodarka polska, przeżywały recesję w wyniku wybuchu światowego kryzysu finansowego i gospodarczego. Wzrosła natomiast wartość wskaźnika wyrównanych przychodów pieniężnych, drugiej składowej wskaźnika koniunktury, o 3,2 pkt, z poziomu -7,0 pkt do -3,8 pkt. Poprawa sytuacji dochodowej rolników jest jednak znacznie słabsza od przewidywanej przez nich przed kwartałem. Jest to w znacznym stopniu skutkiem niskich cen na rynkach rolnych. Pewną poprawę koniunktury zauważają jedynie gospodarstwa zajmujące się uprawą roślin wieloletnich oraz chowem i hodowlą zwierząt.

Wartości zarówno wskaźnika IRGAGR jak i jego składników są znacznie niższe niż przed rokiem o, odpowiednio: 12,1, 8,9 i 10 pkt. Dekoniunktura w polskim rolnictwie umocniła się (krzywa cyklicznej składowej wskaźnika IRGAGR opada czwarty kwartał z rzędu). Zmniejszyły się oszczędności gospodarstw rolnych, wzrosło ich zadłużenie, zmalały zakupy obrotowych środków produkcji roślinnej oraz inwestycje w maszyny i urządzenia. Przewidywania rolników co do rozwoju sytuacji w IV kwartale br. nie wskazują na zahamowanie tendencji spadkowej.

2. Kwartalny spadek wartości wskaźnika IRGAGR zanotowano dla większości wyróżnianych grup gospodarstw rolnych. Najsilniej pogorszenie się koniunktury odczuły gospodarstwa o powierzchni powyżej 50 ha (wartość wskaźnika IRGAGR obniżyła się o 4,1 pkt), położone w makroregionie środkowozachodnim (o 4,8 pkt), prowadzone przez rolników w wieku 46-60 lat (o 2,2 pkt), z wyższym wykształceniem (o 1,8 pkt) oraz zajmujące się uprawą roślin innych niż wieloletnie (o 1,2 pkt). Koniunktura poprawiła się w dziewięciu grupach gospodarstw rolnych; najbardziej w gospodarstwach o powierzchni 7-15 ha (o 3,2 pkt), położonych w makroregionie środkowowschodnim (o 3,3 pkt), prowadzonych przez rolników młodych (o 1,8 pkt).

3. Zmniejszyły się przychody gospodarstw rolnych. Wartość salda¹ jest niższa niż przed kwartałem o 0,9 pkt i wynosi obecnie -11,9 pkt. Jest niższa od wartości sprzed roku o 12,2 pkt. Głównym powodem spadku przychodów gospodarstw rolnych były niższe ceny skupu podstawowych produktów rolnych: trzody chlewnej o 11,4%, żyta i owsa o 7,4%, mleka o 4,1% oraz – w mniejszym stopniu – kukurydzy o 0,9%. Bardzo niskie były ceny skupu owoców i warzyw, a zadecydowały o tym duże zbiory.

---

¹ Salda odpowiedzi na pytanie o wielkość przychodów pieniężnych nie należy mylić ze wskaźnikiem wyrównanych przychodów pieniężnych. Wskaźnik jest średnią ważoną czterech sald odpowiedzi na pytania dotyczące przychodów pieniężnych gospodarstw rolnych: salda diagnostycznego i salda prognostycznego z okresu, w którym wskaźnik jest liczony, oraz salda diagnostycznego i salda prognostycznego z okresu poprzedzającego. Jest więc niejako „obciążony przeszłością”, a zarazem zorientowany na przyszłość. Taka konstrukcja ma na celu osłabić jego podatność na silne wahania poszczególnych sald pod wpływem czynników nadzwyczajnych i działających krótkotrwale.

O spadku przychodów pieniężnych informuje większość badanych grup gospodarstw rolnych. Największy kwartalny spadek wartości salda odnotowano dla gospodarstw rolnych: położonych w makroregionie środkowozachodnim (o 11,1 pkt), o powierzchni powyżej 50 ha (o 11,6 pkt), zajmujących się chowem i hodowlą zwierząt (o 4,2 pkt), prowadzonych przez osoby powyżej 60 roku życia (o 9,4 pkt), z wykształceniem średnim lub pomaturalnym zawodowym (o 2,1 pkt). Wzrosły przychody gospodarstw położonych w makroregionie zachodnim i środkowowschodnim, o powierzchni 7-15 ha, zajmujących się uprawą roślin wieloletnich i działalnością mieszaną, prowadzonych przez osoby w wieku 31-45 lat, z wykształceniem wyższym.

Rolnicy przewidują wzrost przychodów pieniężnych w IV kwartale roku. Spodziewany jest bowiem wzrost cen skupu produktów rolnych, spowodowany niekorzystnymi warunkami pogodowymi w okresie wegetacji i spadkiem podaży (mniejszymi zbiorami) m.in. zbóż, rzepaku i ziemniaków. Prognozowany wzrost cen na rynku mleka ma związek ze wzrostem cen na rynku międzynarodowym.

4. Zmniejszyły się oszczędności gospodarstw rolnych, co było głównie wynikiem mniejszych przychodów pieniężnych oraz niekorzystnych warunków w okresie wegetacji (susza), skutkujących wzrostem kosztów zmiennych. Wartość salda spadła o 0,9 pkt do poziomu -30,8 pkt i jest niższa niż rok wcześniej o 8,8 pkt. O spadku oszczędności informuje większość grup gospodarstw rolnych. Największe spadki wartości salda odnotowano dla gospodarstw w położonych w makroregionie środkowozachodnim (o 4,4 pkt), o powierzchni do 7 ha (o 9,5 pkt), zajmujących się chowem i hodowlą zwierząt (o 4,6 pkt), prowadzonych przez osoby w wieku powyżej 60 lat (o 8,3 pkt), z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym (o 2,7 pkt). Wzrost oszczędności odnotowano w gospodarstwach położonych w makroregionie zachodnim i środkowowschodnim, o powierzchni 7-15 ha oraz 15-50 ha, zajmujących się uprawą i rozmnażaniem roślin, prowadzonych przez młodych rolników, z wykształceniem wyższym. Spodziewany jest wzrost oszczędności w następnym kwartale.

5. Wraz ze spadkiem przychodów i oszczędności pogorszył się również, i to znacznie, stan zadłużenia gospodarstw rolnych. Wartość salda jest wyższa² niż przed kwartałem aż o 13,1 punktu, a od wartości sprzed roku o 15,4 pkt. Od sześciu kwartałów wartości salda utrzymują się powyżej linii trendu, hamując utrzymującą się od blisko 20 lat tendencję ku poprawie stanu zadłużenia gospodarstw rolnych. Wzrosło zadłużenie wszystkich badanych grup gospodarstw rolnych; najbardziej w makroregionie północnym (wartość salda zwiększyła się o 20,2 pkt), gospodarstw o powierzchni powyżej 50 ha (o 14,7 pkt), zajmujących się uprawą roślin wieloletnich (o 23,5 pkt), kierowanych przez osoby w wieku powyżej 60 lat (o 17,1 pkt), z wykształceniem wyższym (o 15,8 pkt). Rolnicy przewidują, że stan ich zadłużenia w kolejnym kwartale poprawi się.

6. Nieoczekiwanie zmniejszyły się zakupy nawozów mineralnych i środków ochrony roślin. Wartości sald spadły o, odpowiednio: 7,7 i 6,1 pkt do wysokości -7,3 i -11,3 pkt. Są niższe niż rok temu o, odpowiednio: 9,2 i 14,4 pkt. Zwiększyły się natomiast wydatki na nabycie pasz treściwych (wartość salda wzrosła o 3,6 pkt do poziomu -4,9 pkt i jest wyższa od ubiegłorocznej o 0,4 pkt).

7. O 1,7 punktu proc. (do wysokości 38,1%) zmniejszył się odsetek gospodarstw, które zamierzają dokonać zakupu maszyn i urządzeń rolniczych, a odsetek gospodarstw, które planują dokonać inwestycji w budynki i budowle, wzrósł o 0,5 pkt proc. (wynosi obecnie 18,4%). Odsetki gospodarstw, które przymierzają się do inwestycji, są niższe niż przed rokiem o, odpowiednio: 3,6 i 1,0 pkt proc.

8. W mijającym kwartale zmniejszył się odsetek gospodarstw rolnych, które wzięły kredyt preferencyjny z 32,3% do 31,4%. Odsetek gospodarstw, które zaciągnęły kredyt na zasadach rynkowych nie zmienił się i wynosi 19,5%. Wzrósł natomiast odsetek gospodarstw, które zamierzają

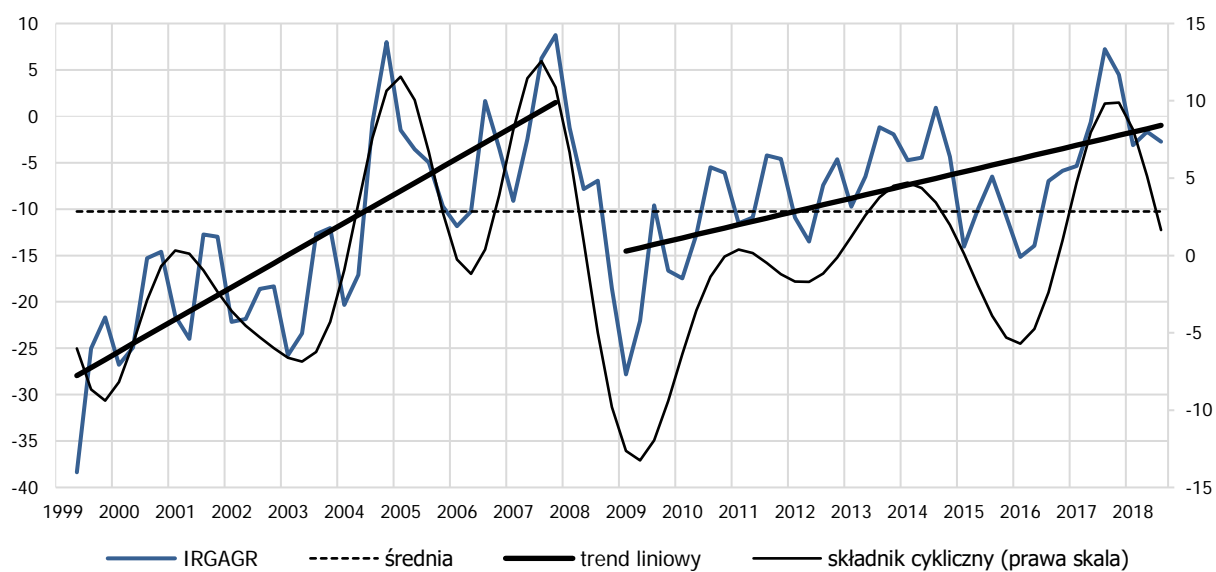
---

² W przypadku tego pytania wzrost wartości salda oznacza pogorszenie się sytuacji.

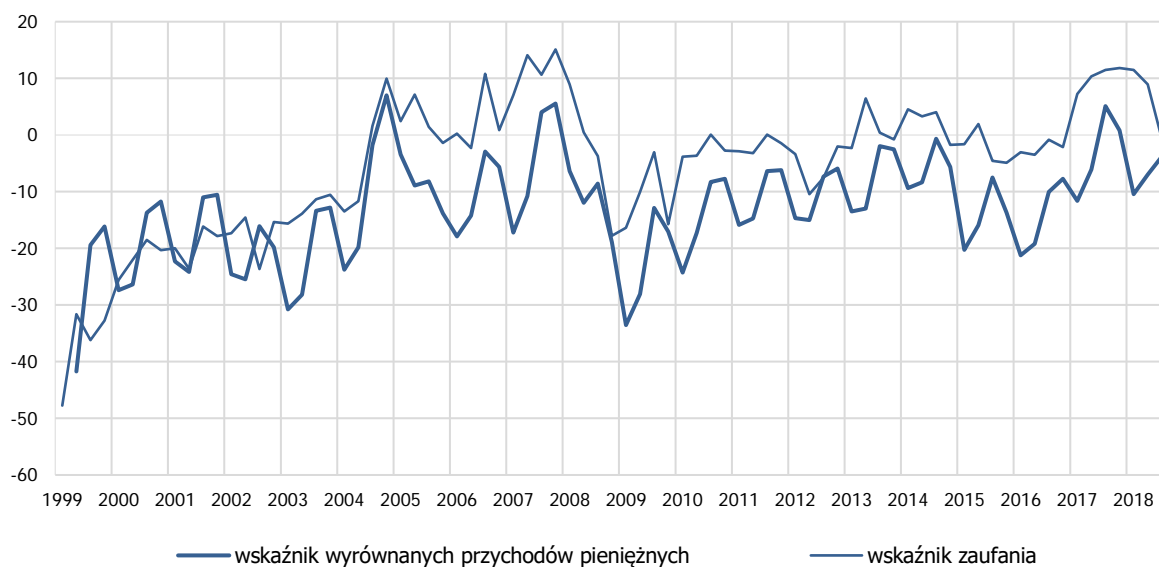
zaciągnąć kredyt z 22,8% do 26,1%. Utrzymuje się trend spadku skłonności rolników do finansowania produkcji kredytem.

2. Wyniki szczegółowe

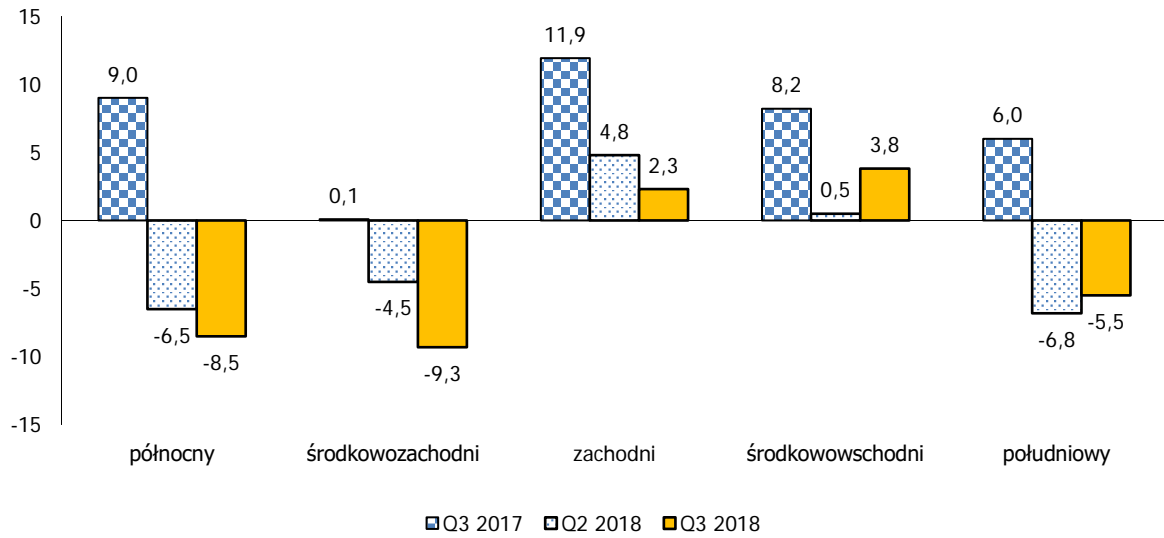
WSKAŹNIK KONIUNKTURY

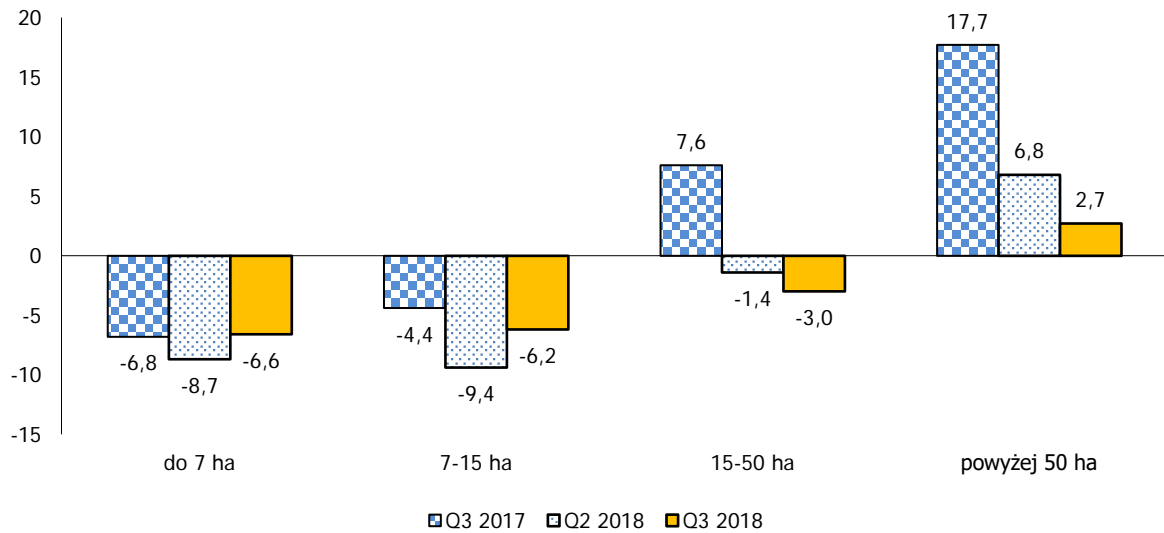
	Q2 2017	Q3 2017	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018	Q3 2018
1. wskaźnik przychodów pieniężnych	-6,1	5,1	0,8	-10,4	-7,0	-3,8
2. wskaźnik zaufania	10,4	11,5	11,9	11,5	9,0	-0,6
wskaźnik koniunktury ($1 \cdot x_{\frac{2}{3}}^2 + 2 \cdot x_{\frac{1}{3}}^1$)	-0,6	7,3	4,5	-3,1	-1,7	-2,7

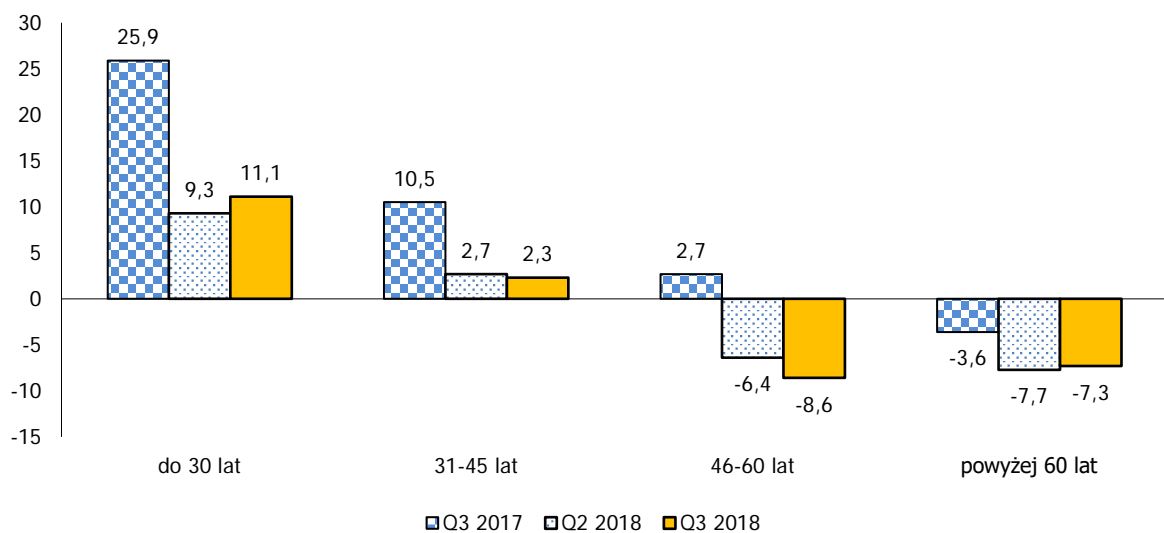
Wskaźnik koniunktury wg makroregionów

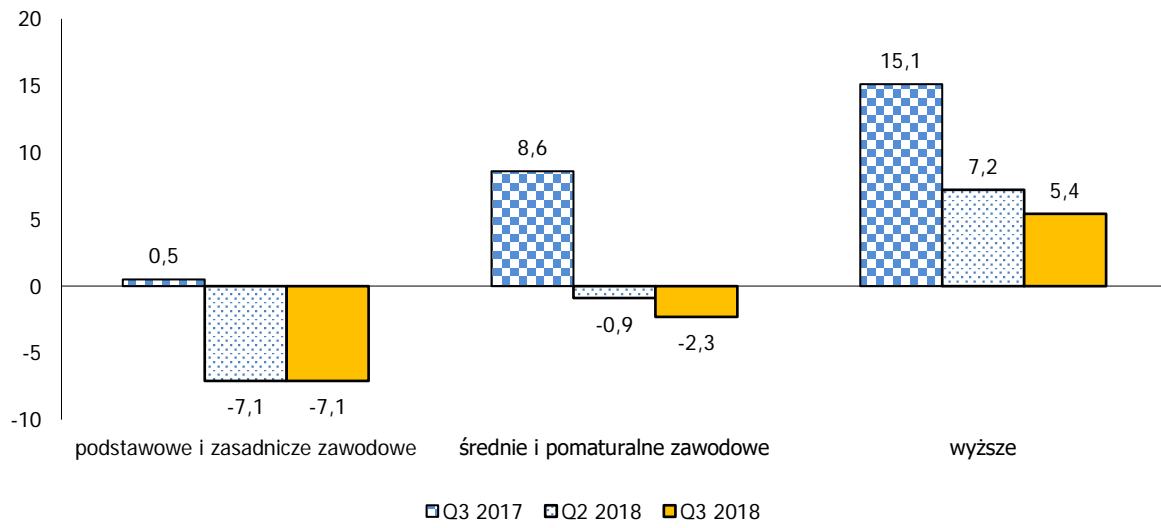
Wskaźnik koniunktury wg powierzchni gospodarstw rolnych

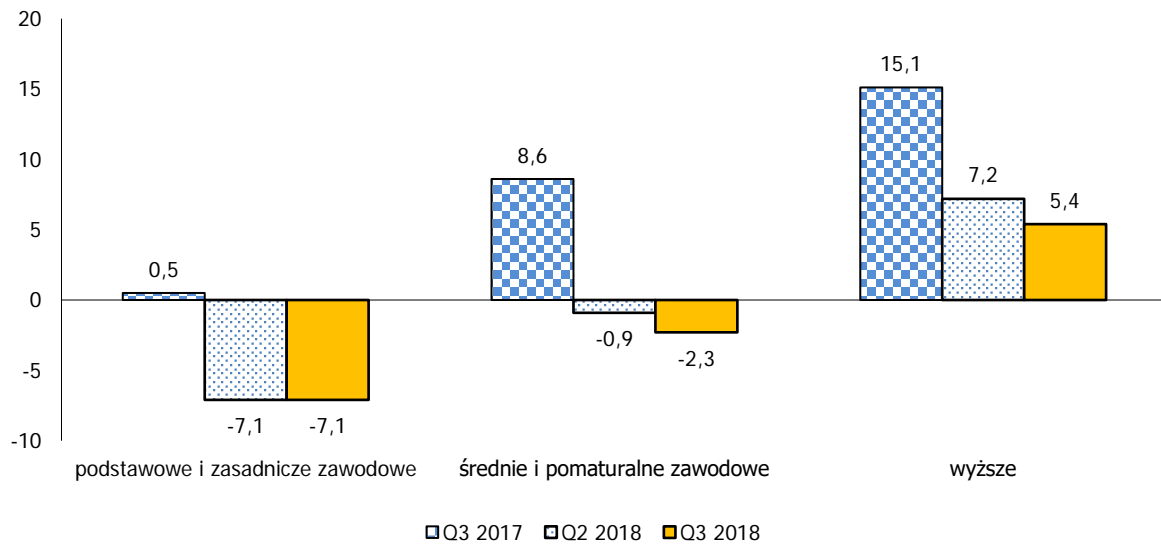
Wskaźnik koniunktury wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

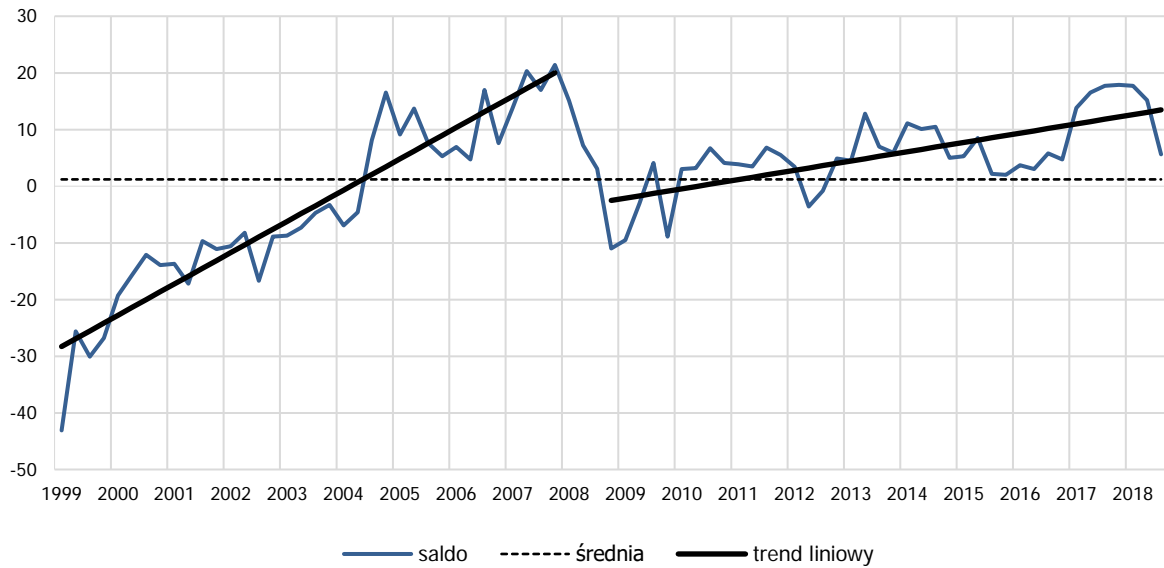
Wskaźnik koniunktury wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

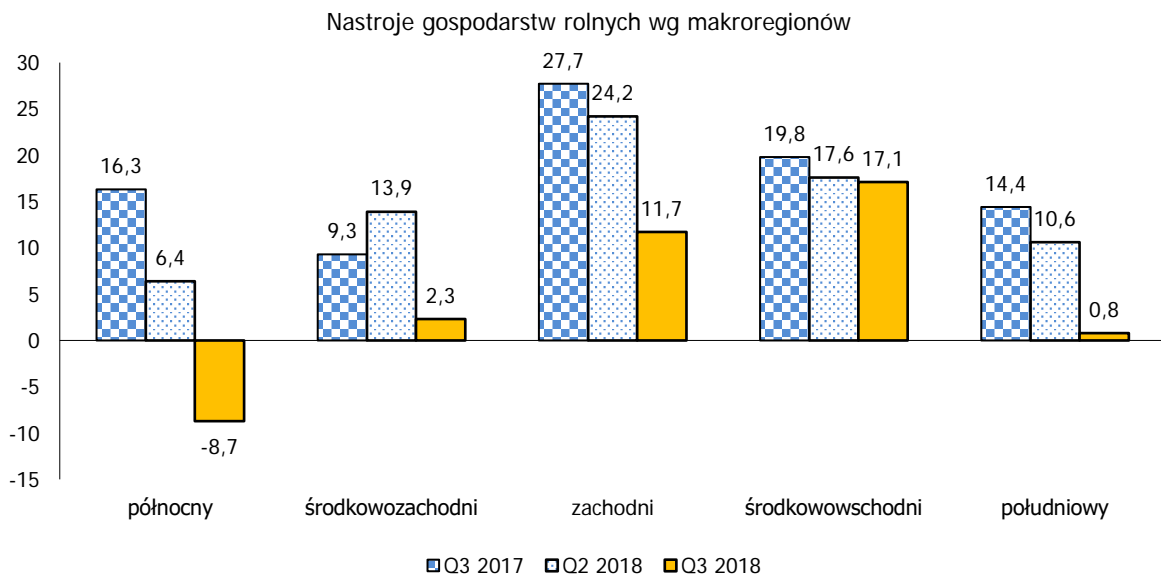
Wskaźnik koniunktury wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

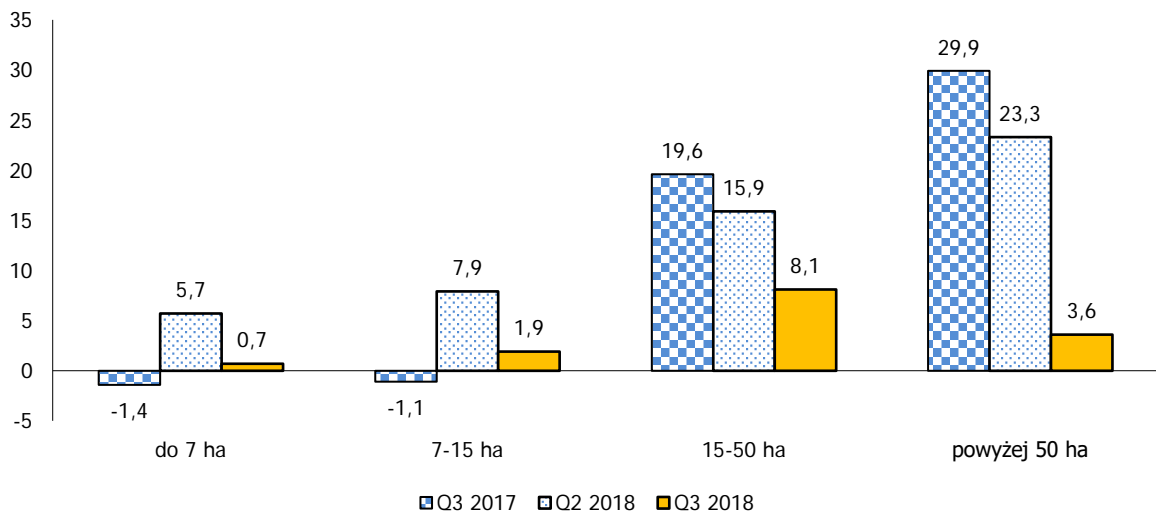
NASTROJE GOSPODARSTW ROLNYCH

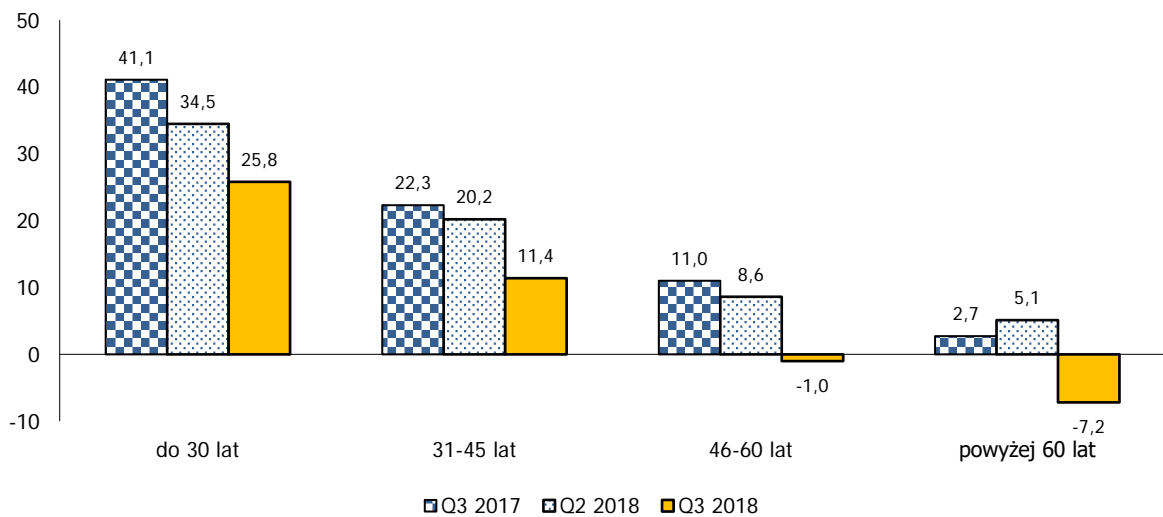
	Q2 2017	Q3 2017	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018	Q3 2018
1. z ufnością	27,5	27,8	28,7	27,8	26,3	21,8
2. z obawą	61,5	62,1	60,5	62,1	62,5	62,0
3. ze strachem	11,0	10,1	10,8	10,1	11,1	16,2
saldo (1.-3.)	16,5	17,7	17,9	17,7	15,2	5,6
wskaźnika zaufania (1.-2.*0,1-3.)	10,4	11,5	11,9	11,5	9,0	-0,6

Nastroje gospodarstw rolnych wg powierzchni gospodarstw rolnych

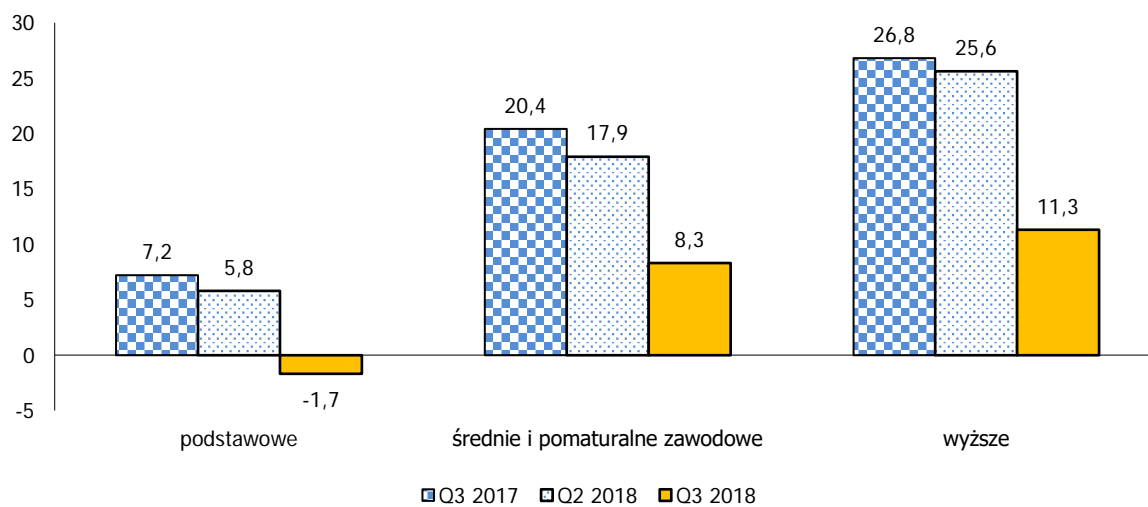

Nastroje gospodarstw rolnych wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

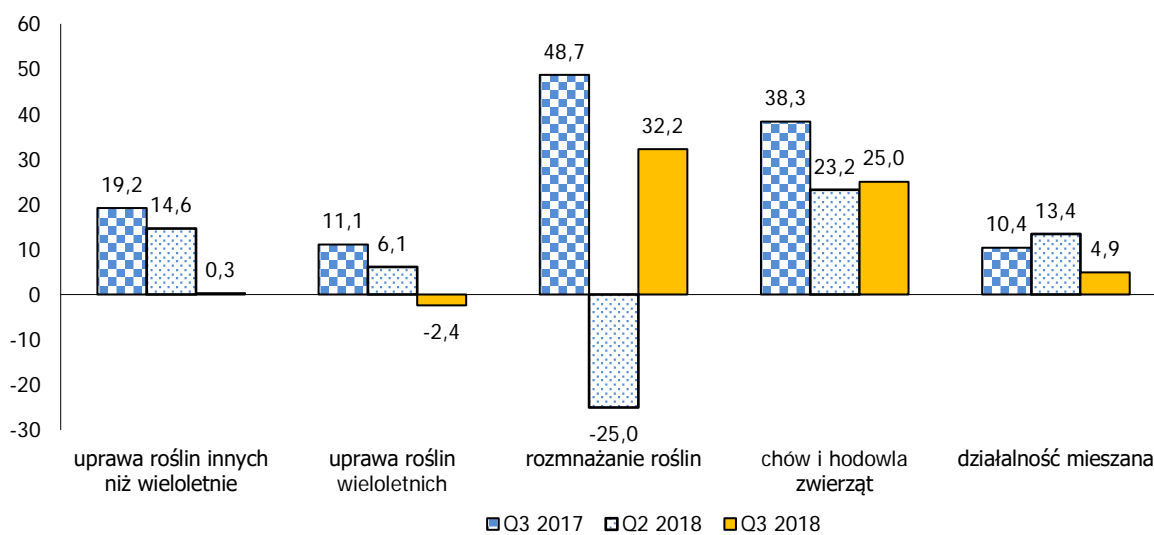

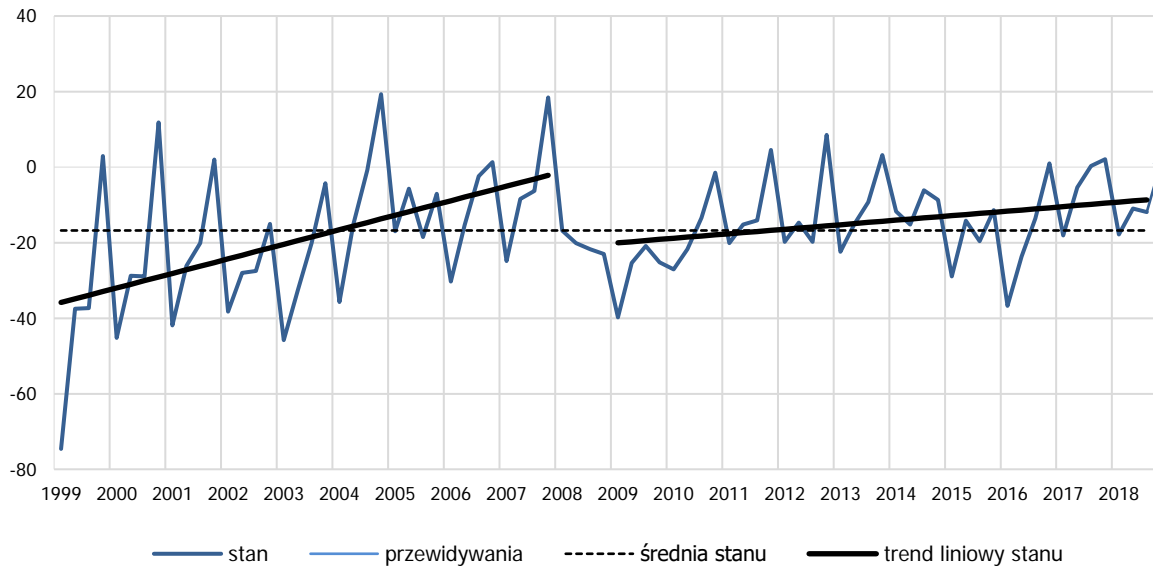
Nastroje gospodarstw rolnych wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

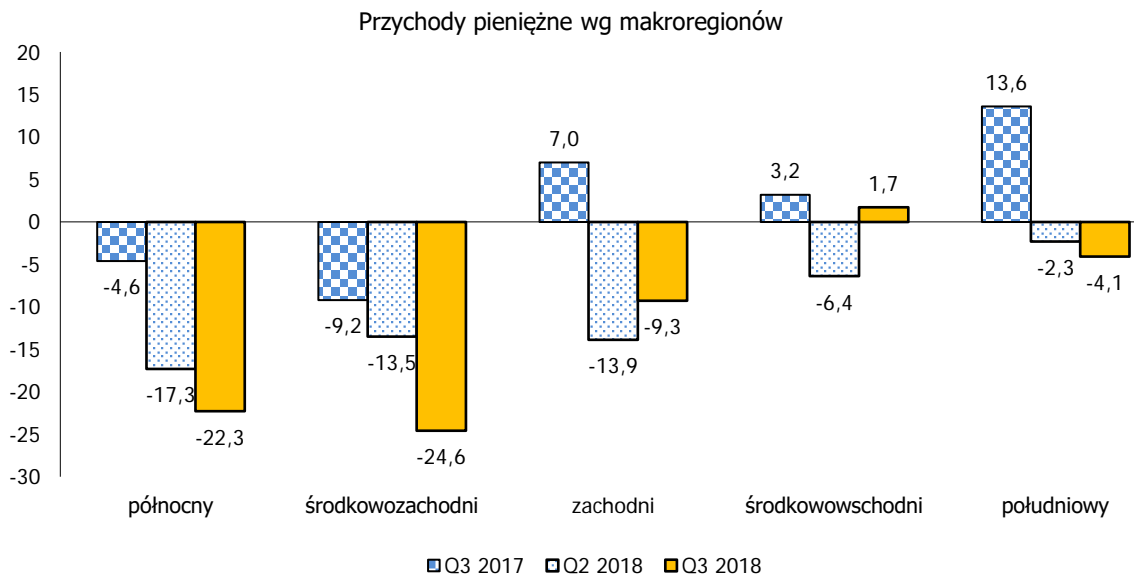
Nastroje gospodarstw rolnych wg grup PKD 2007

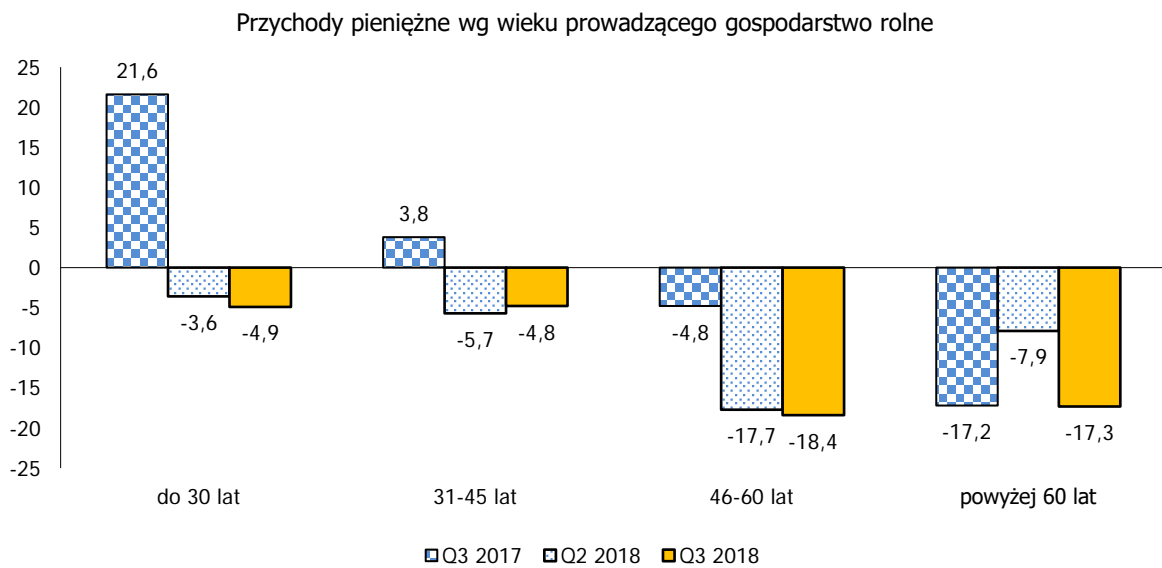
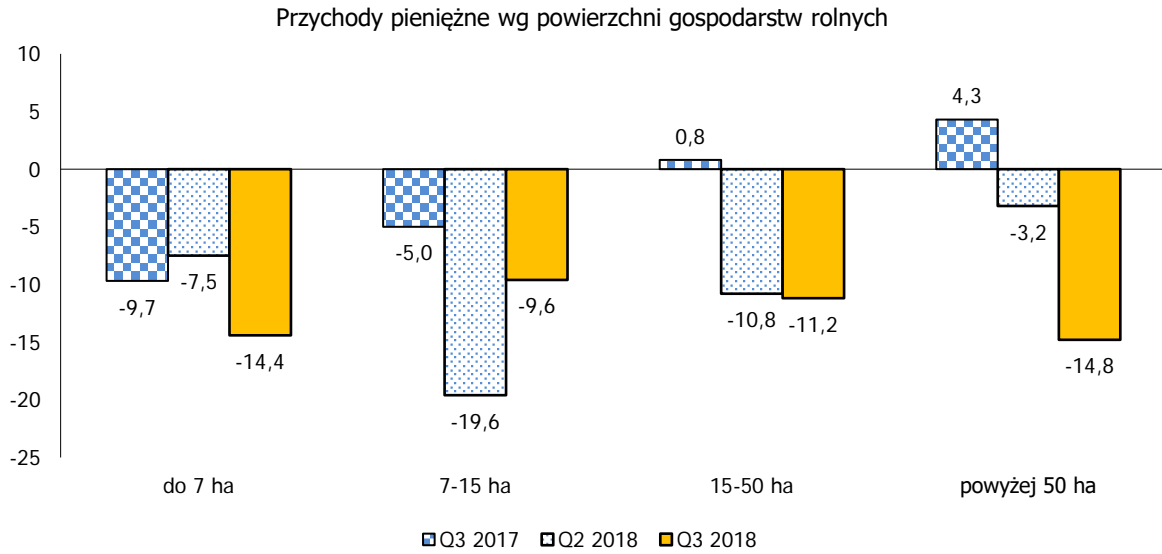

PRZYCHODY PIENIĘŻNE

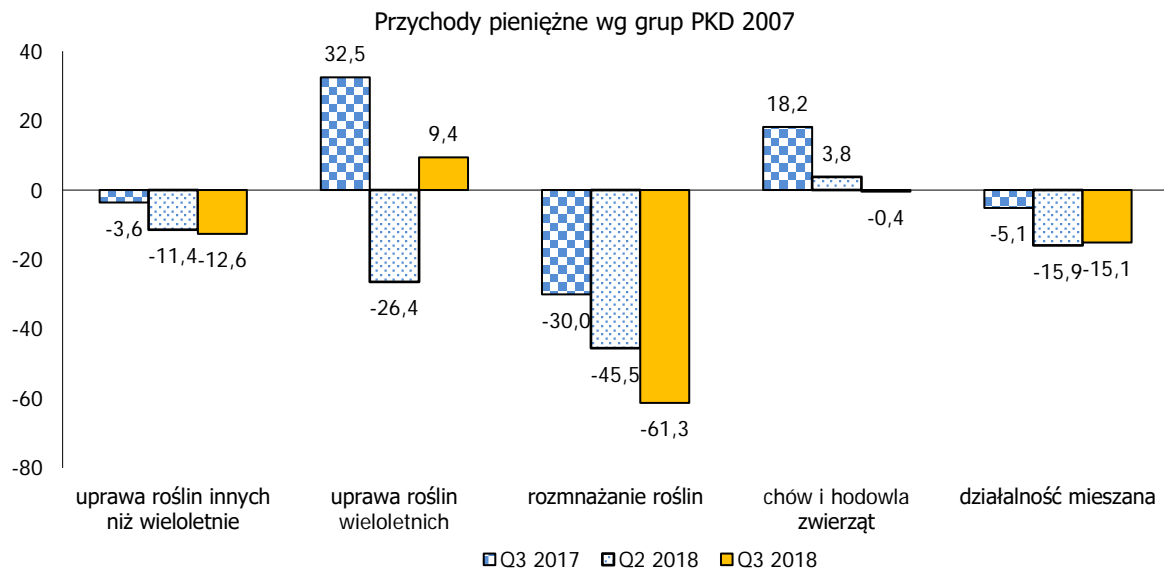
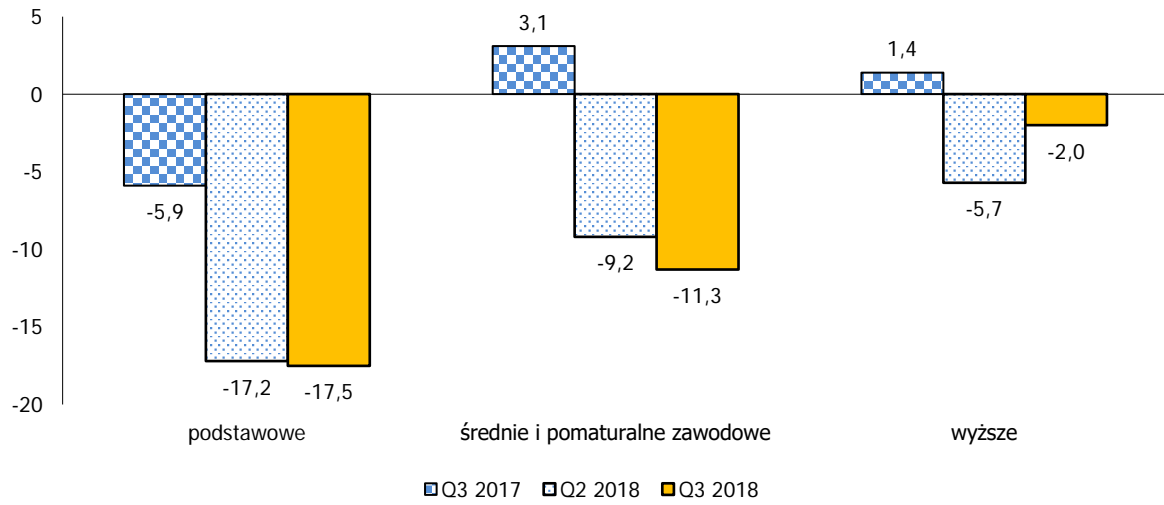

	Q2 2017	Q3 2017	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018	Q3 2018	przewidywania
1. wzrosły	23,7	28,6	32,5	21,2	21,4	23,5	33,0
2. nie zmieniły się	47,1	43,1	37,2	39,8	46,1	41,1	34,9
3. zmalały	29,1	28,3	30,4	39,0	32,4	35,4	32,1
4. brak	7,6	8,4	5,3	8,5	10,1	9,3	3,1
saldo (1.-3.)	-5,4	0,3	2,1	-17,8	-11,0	-11,9	0,9

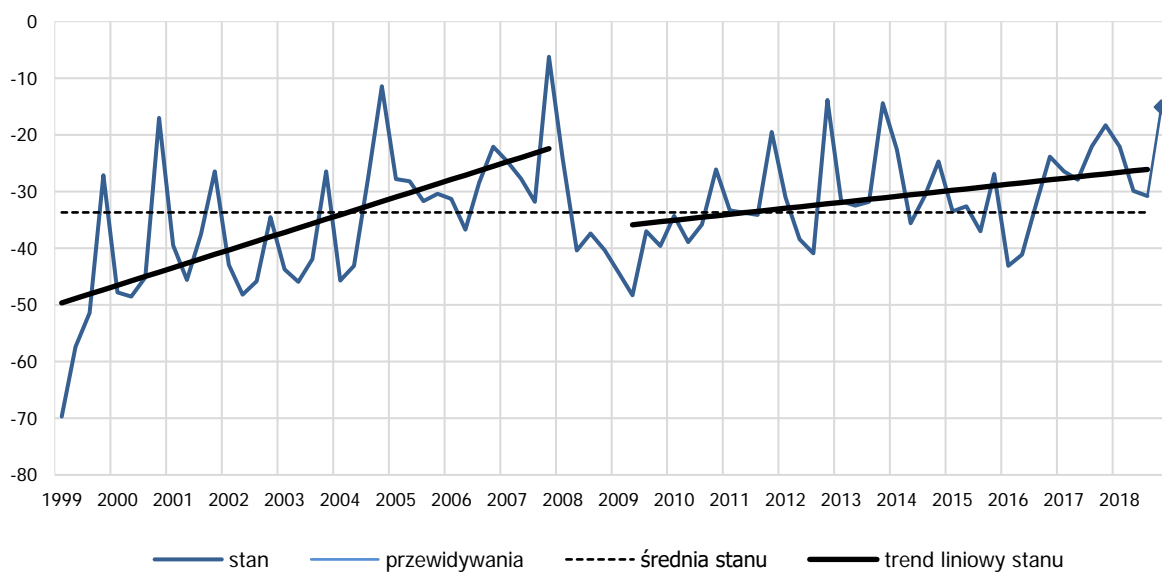

Przychody pieniężne wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

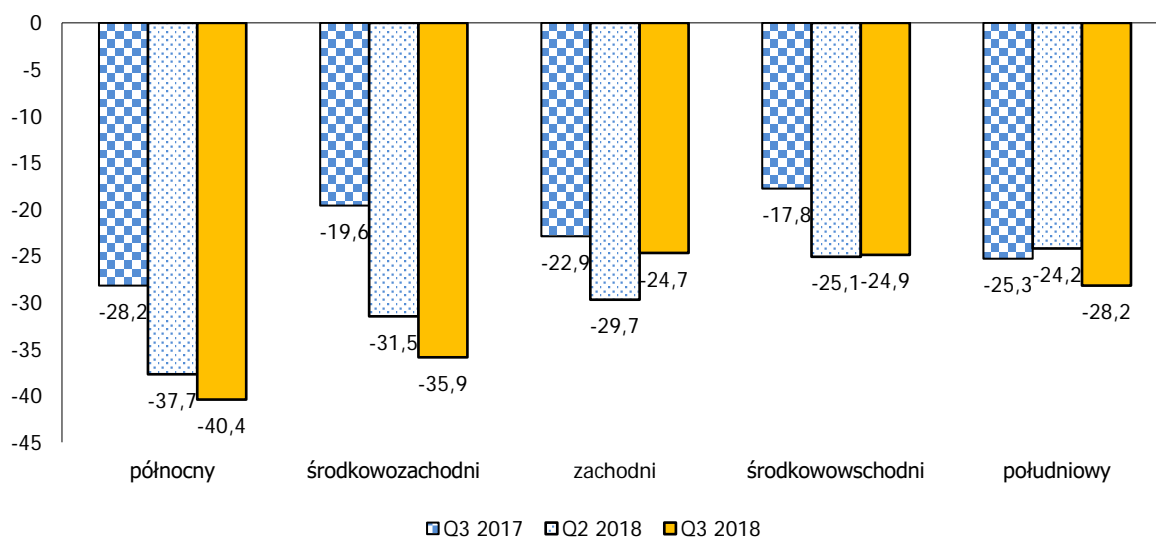

OSZCZĘDNOŚCI

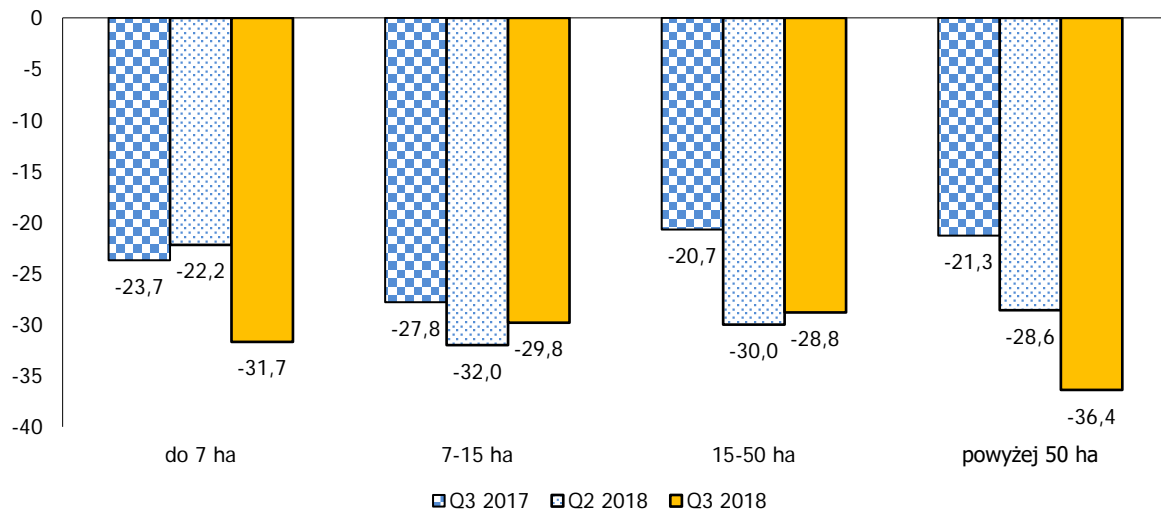

	Q2 2017	Q3 2017	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018	Q3 2018	przewidywania
1. wzrosły	12,5	14,3	19,3	14,1	10,6	11,8	21,9
2. nie zmieniły się	47,2	49,4	43,1	49,7	48,9	45,6	41,1
3. zmalały	40,4	36,3	37,6	36,2	40,5	42,6	37,0
4. brak	16,7	17,4	15,4	15,1	17,9	17,5	15,9
saldo (1.-3.)	-27,9	-22,0	-18,3	-22,1	-29,9	-30,8	-15,1

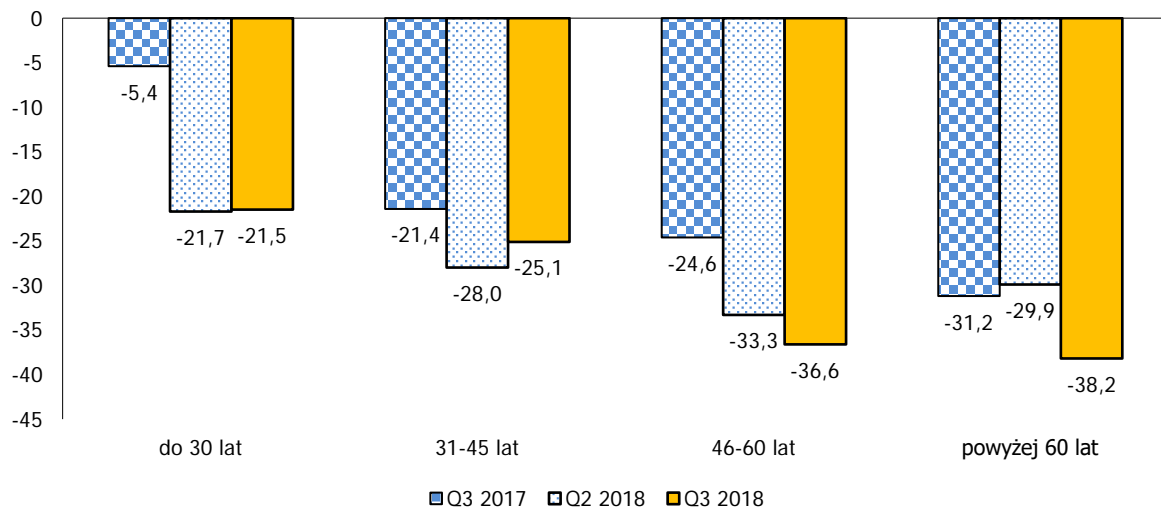
Oszczędności wg makroregionów

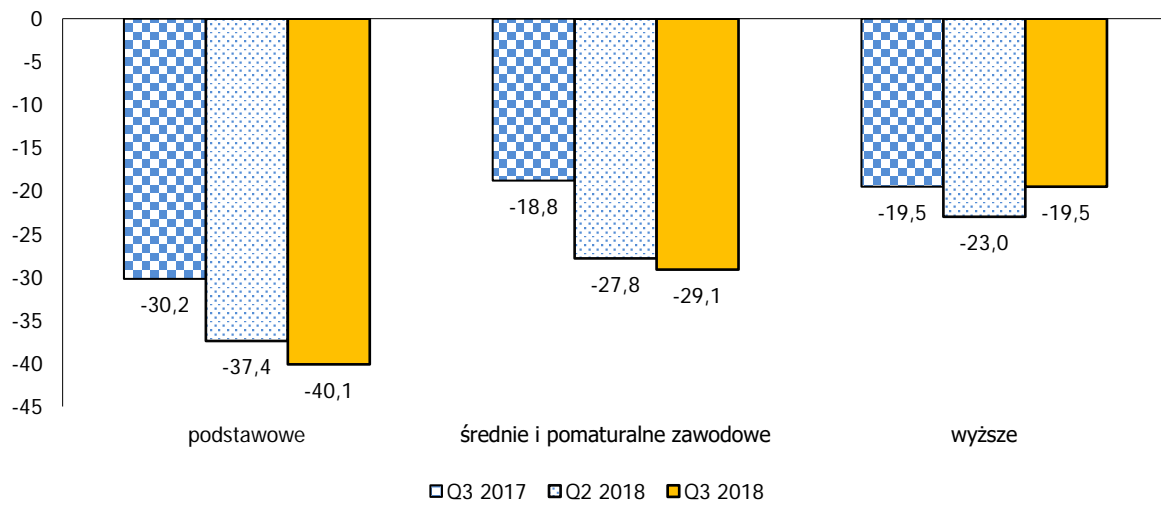
Oszczędności wg powierzchni gospodarstw rolnych

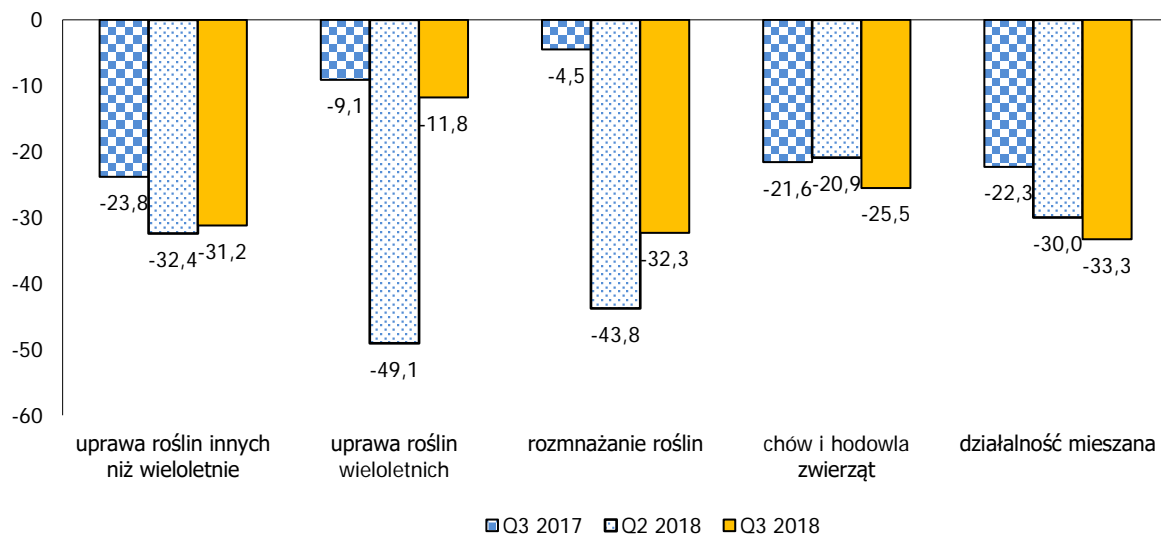
Oszczędności wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

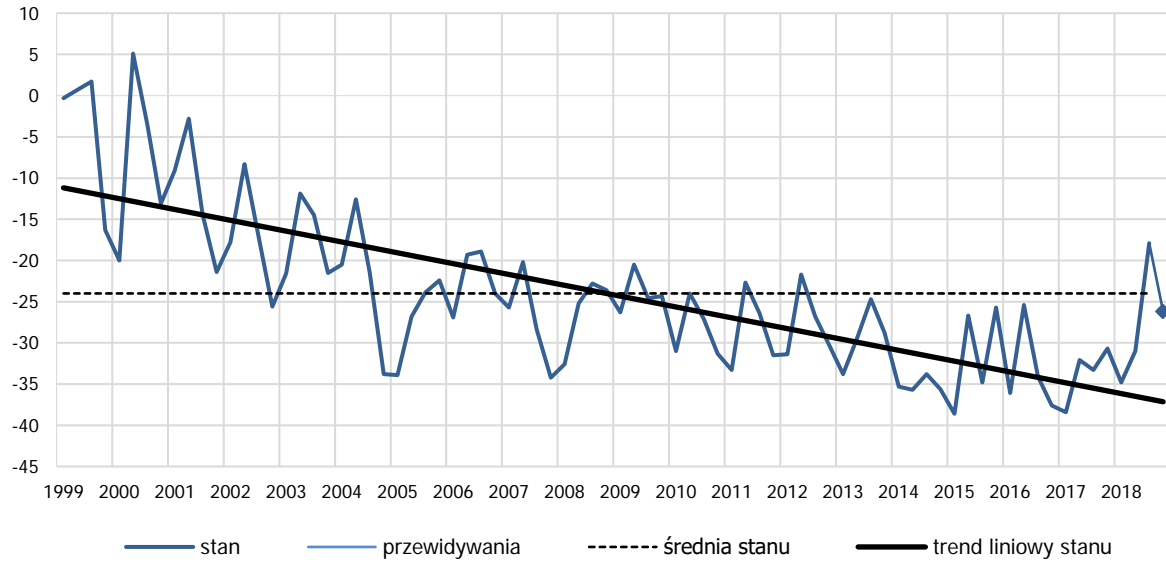
Oszczędności wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

Oszczędności wg grup PKD 2007

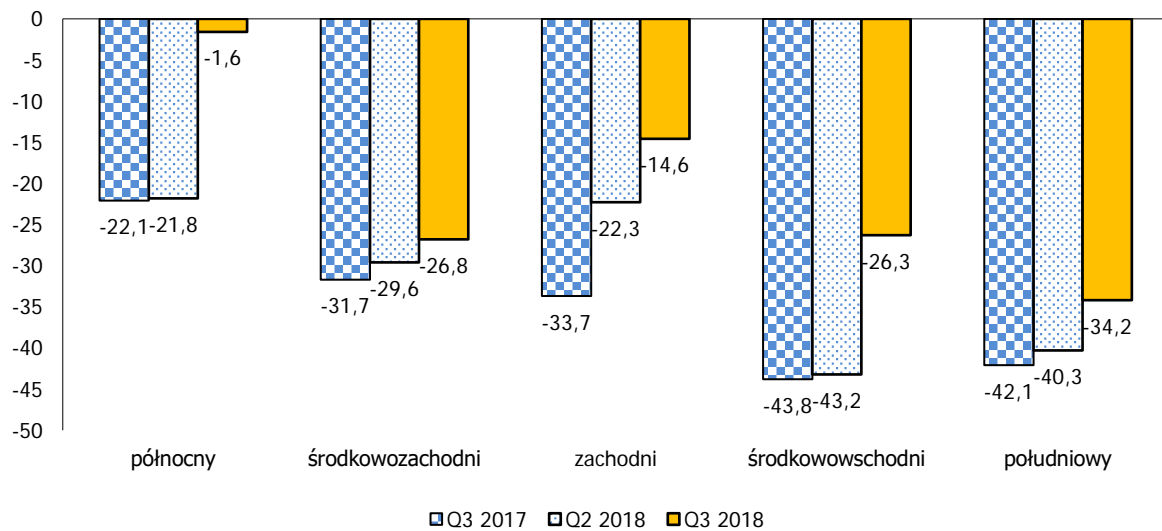

ZADŁUŻENIE

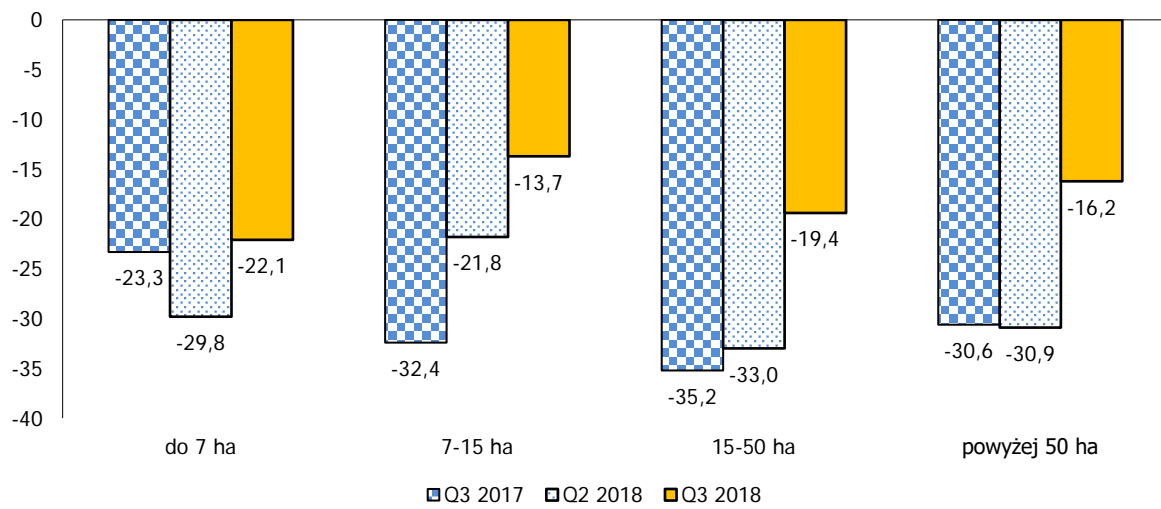
	Q2 2017	Q3 2017	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018	Q3 2018	przewidywania
1. wzrosło	12,9	11,4	16,4	13,1	13,6	16,3	17,3
2. nie zmieniło się	42,1	43,9	36,5	39,0	41,9	49,5	39,2
3. zmalało	45,0	44,7	47,1	47,9	44,6	34,2	43,5
4. brak	37,1	34,6	33,1	36,0	38,8	35,2	34,9
saldo (1.-3.)	-32,1	-33,3	-30,7	-34,8	-31,0	-17,9	-26,2

Zadłużenie wg makroregionów

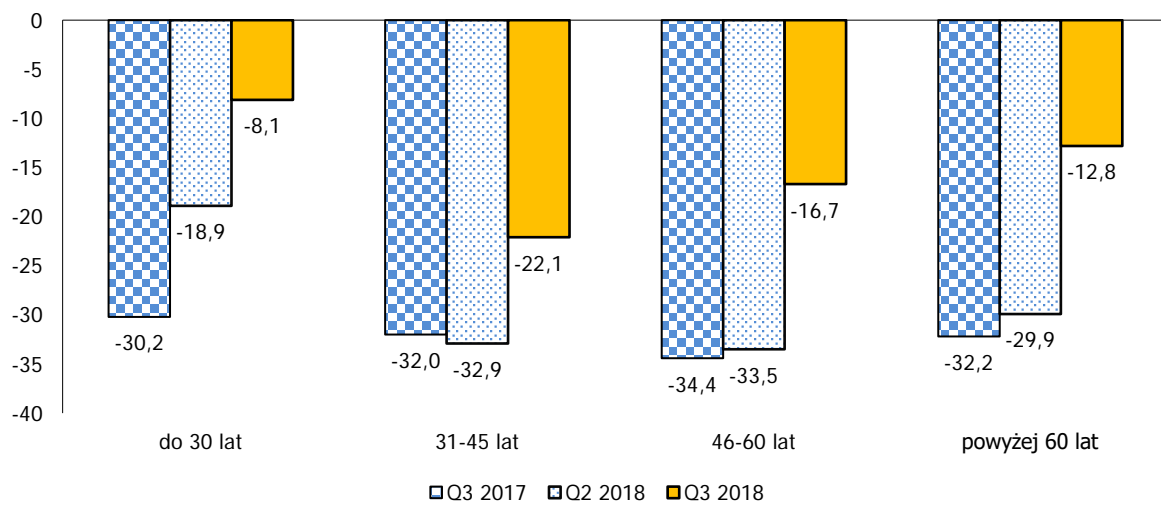

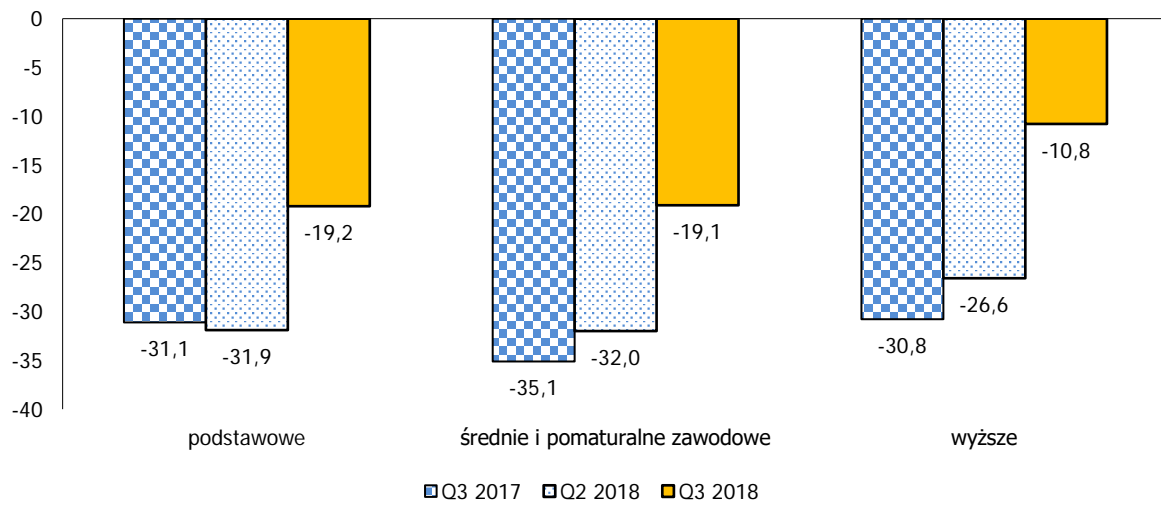
Zadłużenie wg powierzchni gospodarstw rolnych

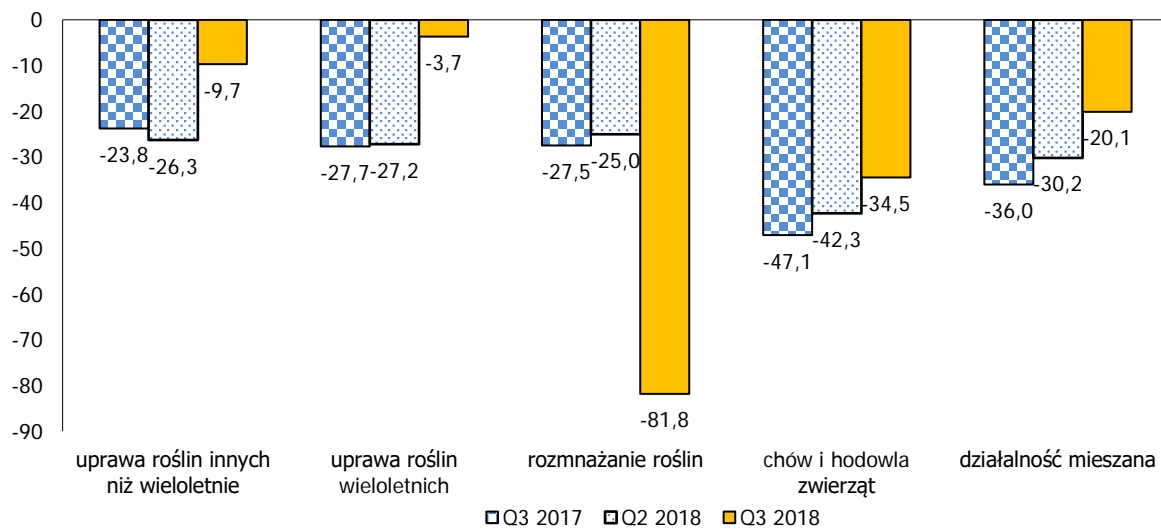
Zadłużenie wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

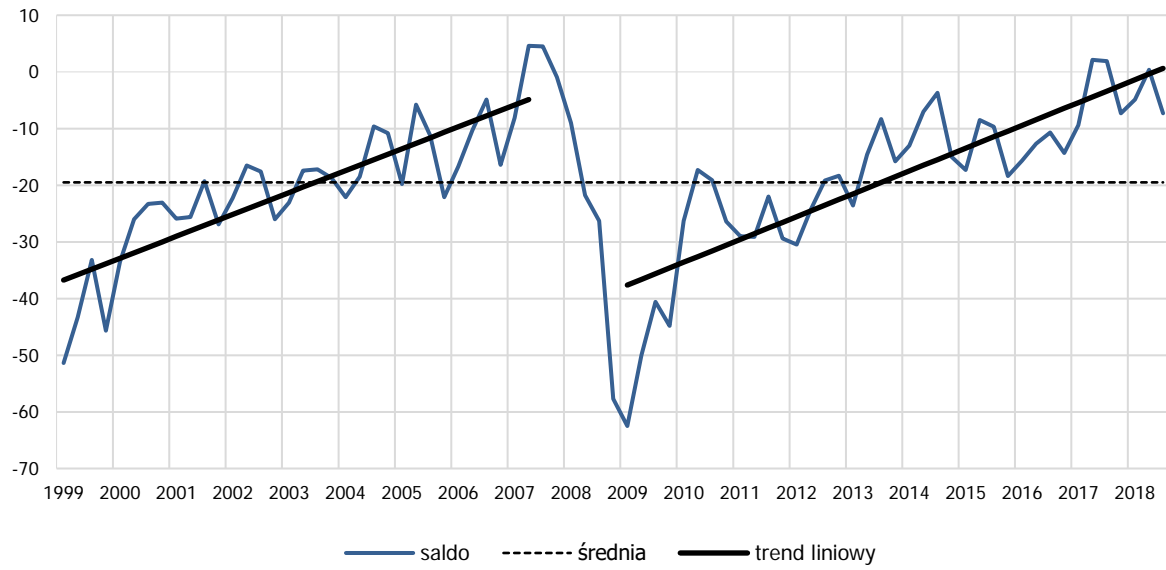
Zadłużenie wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

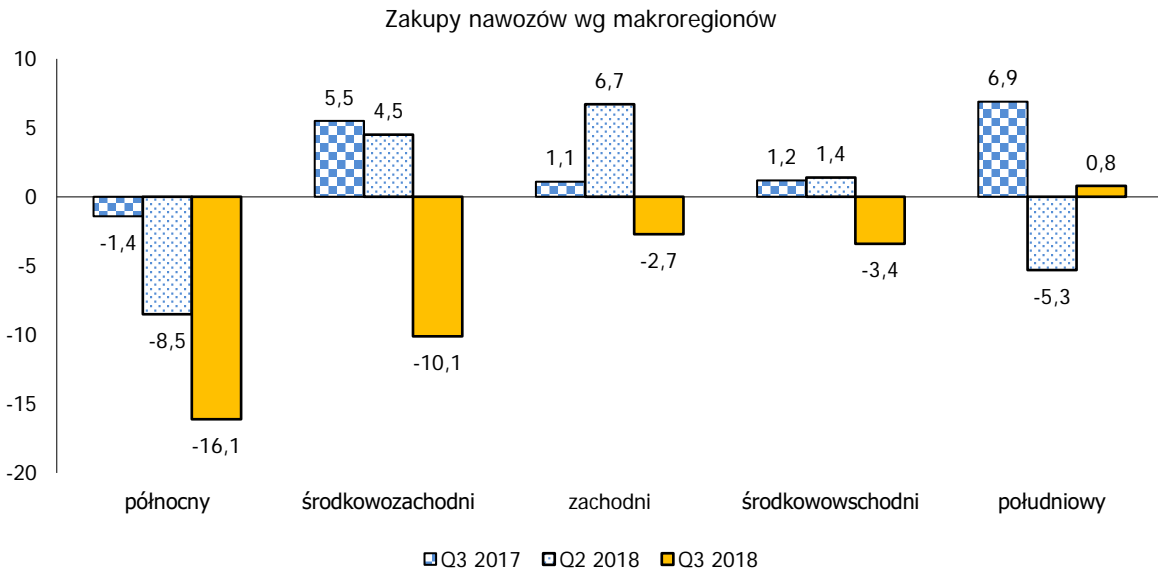
Zadłużenie wg grup PKD 2007

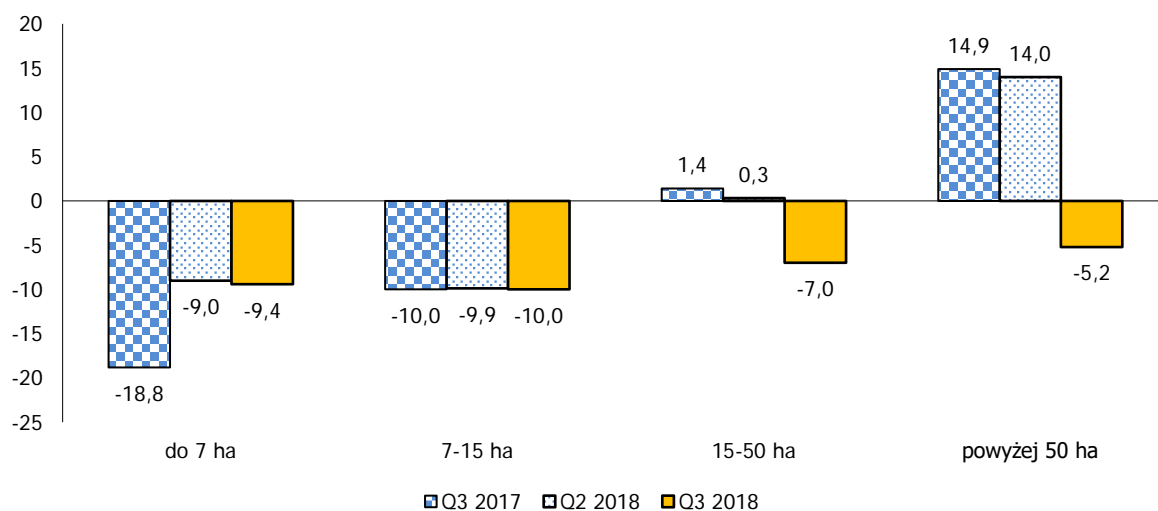
ZAKUPY NAWOZÓW MINERALNYCH

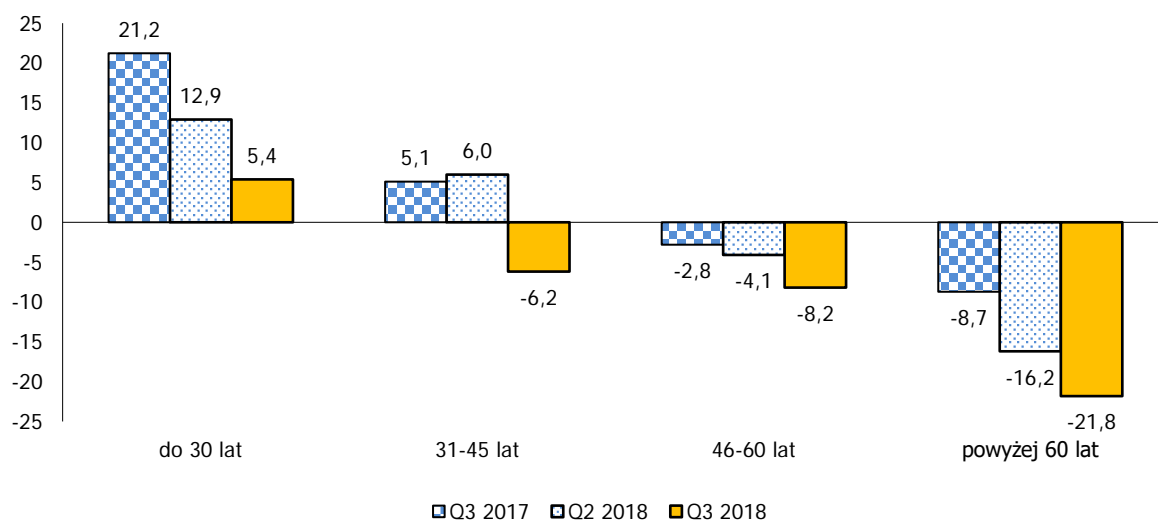
	Q2 2017	Q3 2017	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018	Q3 2018
1. wzrosły	18,8	20,0	15,9	16,7	17,9	15,5
2. nie zmieniły się	64,5	61,8	60,9	61,7	64,6	61,7
3. zmalały	16,7	18,1	23,2	21,6	17,5	22,8
4. nie dokonano	4,3	3,4	7,5	7,8	5,2	4,1
saldo (1.-3.)	2,1	1,9	-7,3	-4,9	0,4	-7,3

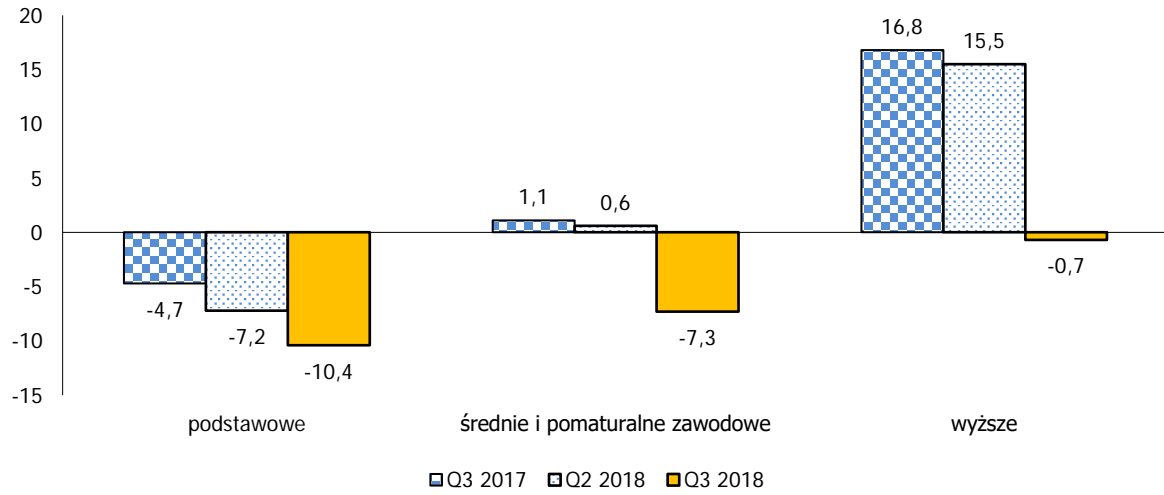
Zakupy nawozów wg powierzchni gospodarstw rolnych

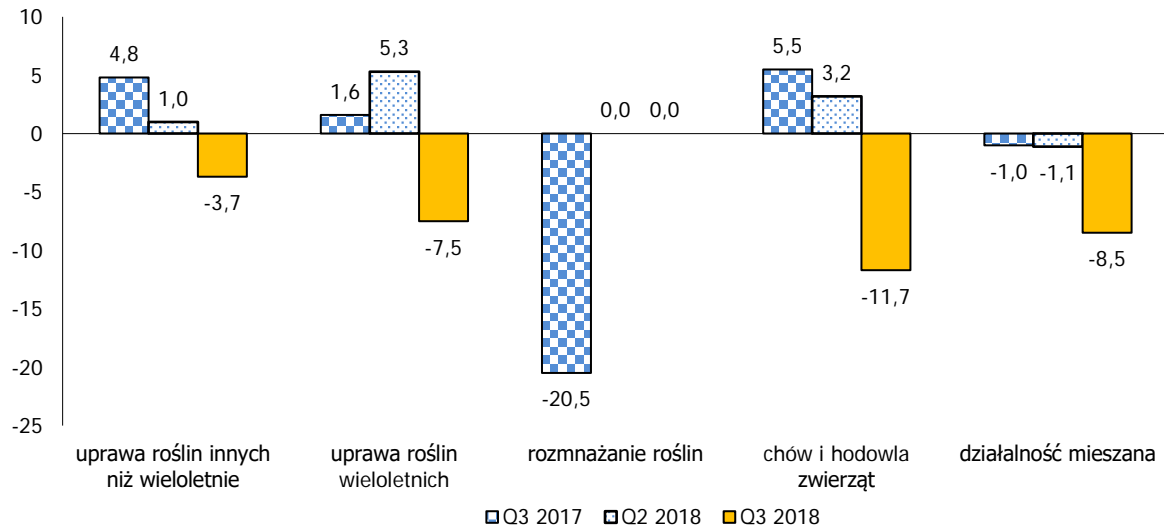
Zakupy nawozów wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

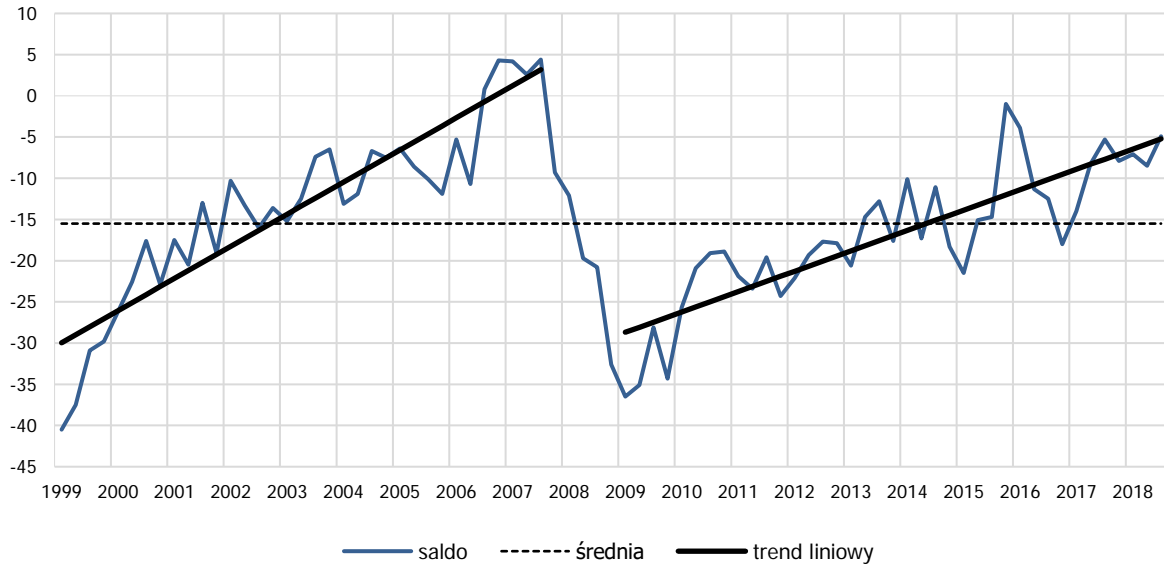
Zakupy nawozów wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

Zakupy nawozów wg grup PKD 2007

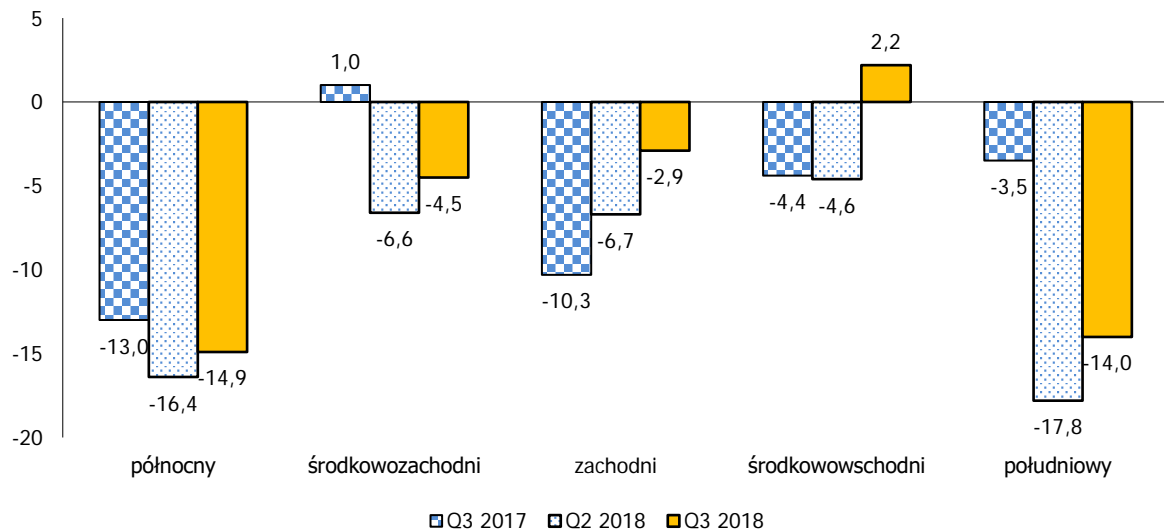

ZAKUPY PASZ TREŚCIWYCH

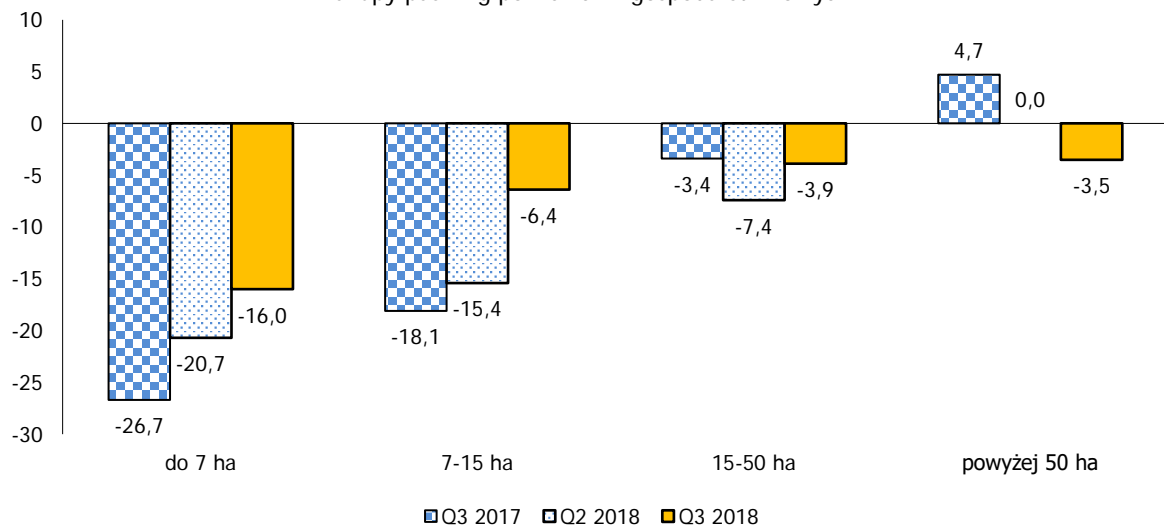

	Q2 2017	Q3 2017	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018	Q3 2018
1. wzrosły	13,8	16,4	14,6	13,0	13,2	17,4
2. nie zmieniły się	64,1	61,9	62,9	67,0	65,2	60,3
3. zmalały	22,1	21,7	22,5	20,1	21,7	22,3
4. nie dokonano	35,0	35,3	36,4	37,0	35,2	38,3
saldo (1.-3.)	-8,3	-5,3	-7,9	-7,1	-8,5	-4,9

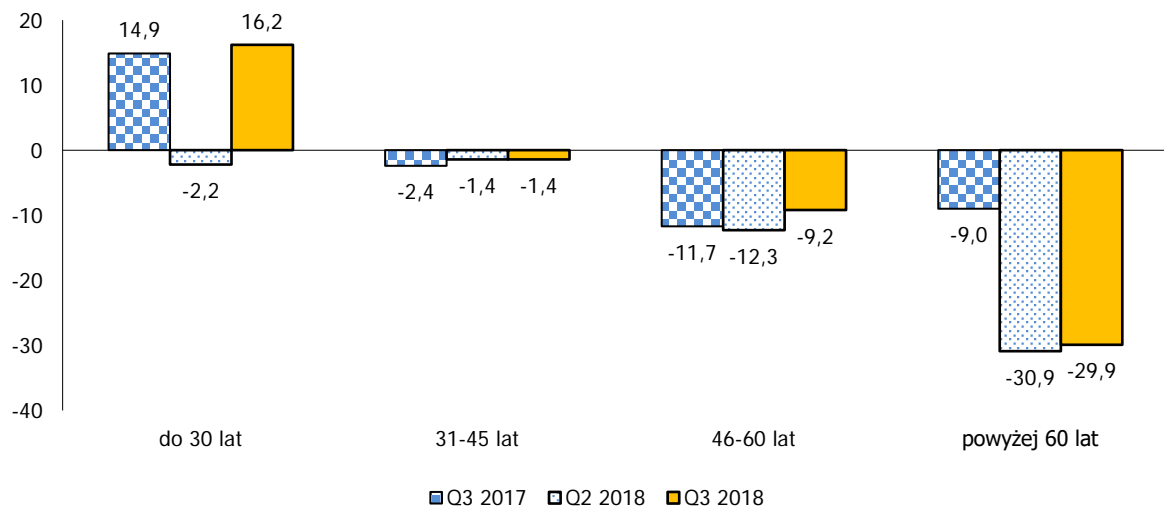
Zakupy pasz wg makroregionów

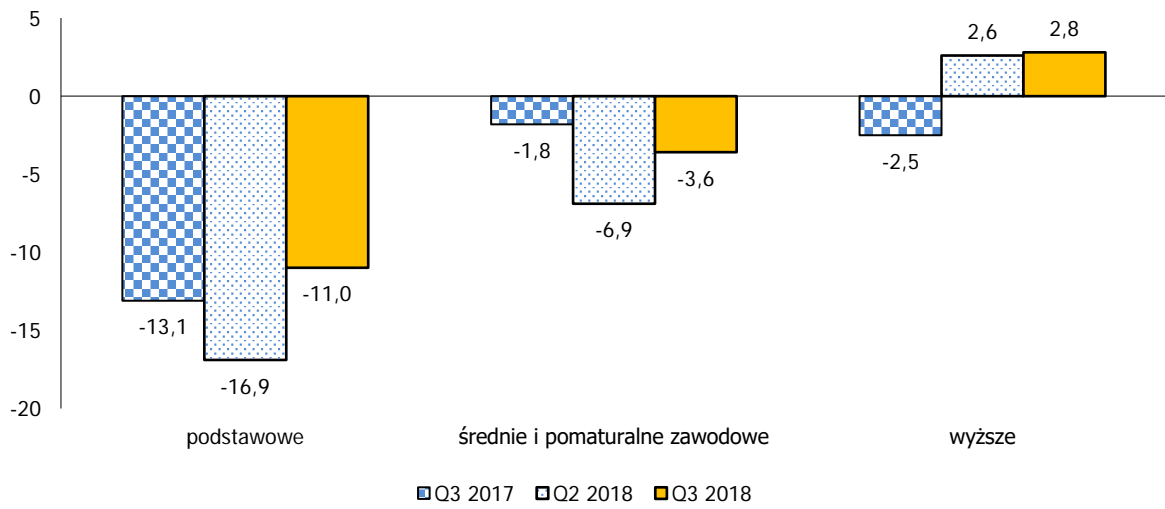
Zakupy pasz wg powierzchni gospodarstw rolnych

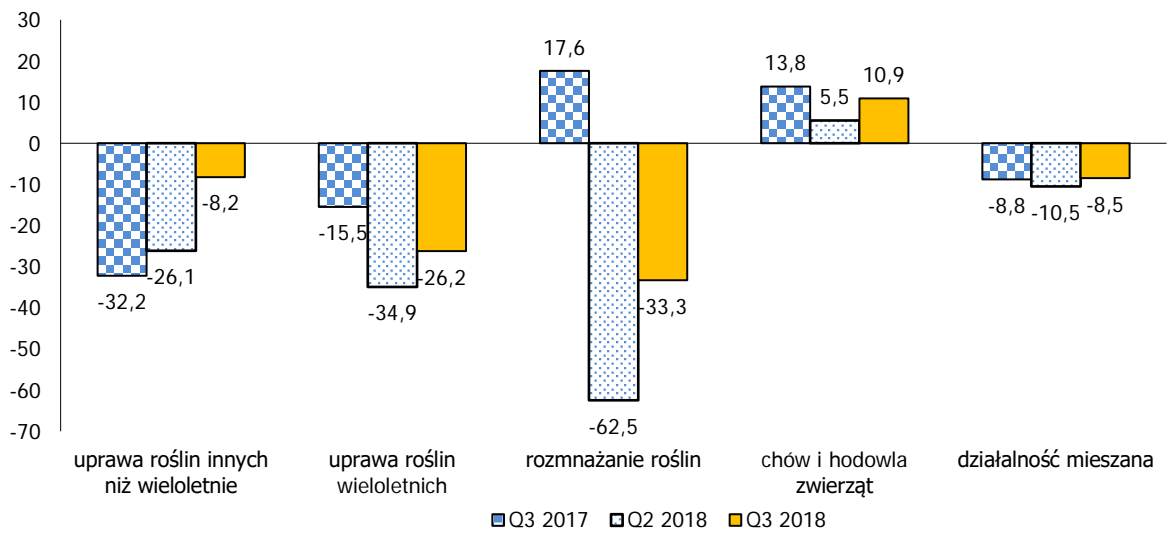
Zakupy pasz wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

Zakupy pasz wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

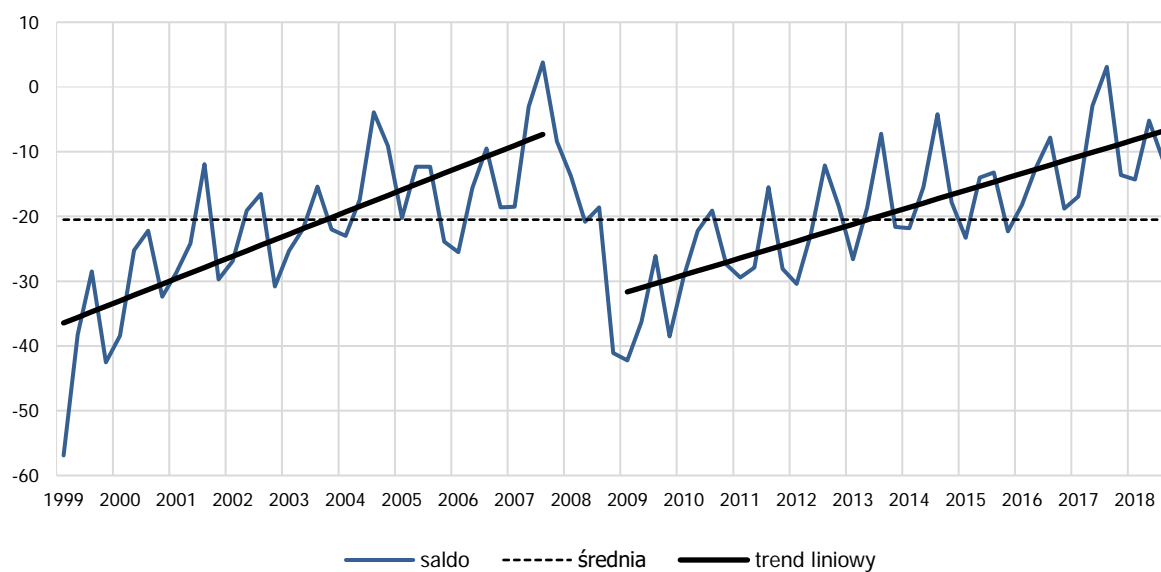

Zakupy pasz wg grup PKD 2007

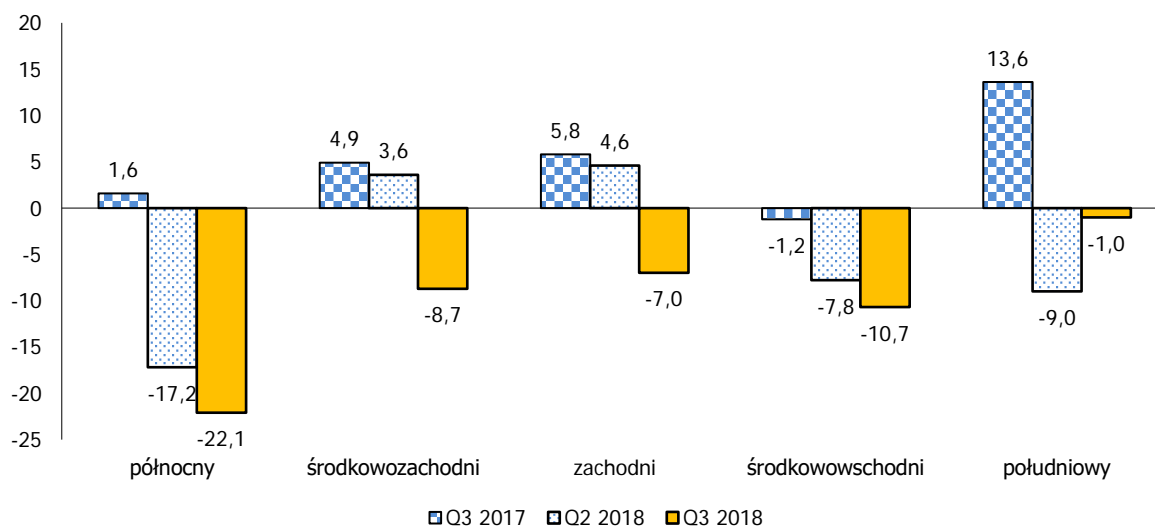

ZAKUPY ŚRODKÓW OCHRONY ROŚLIN

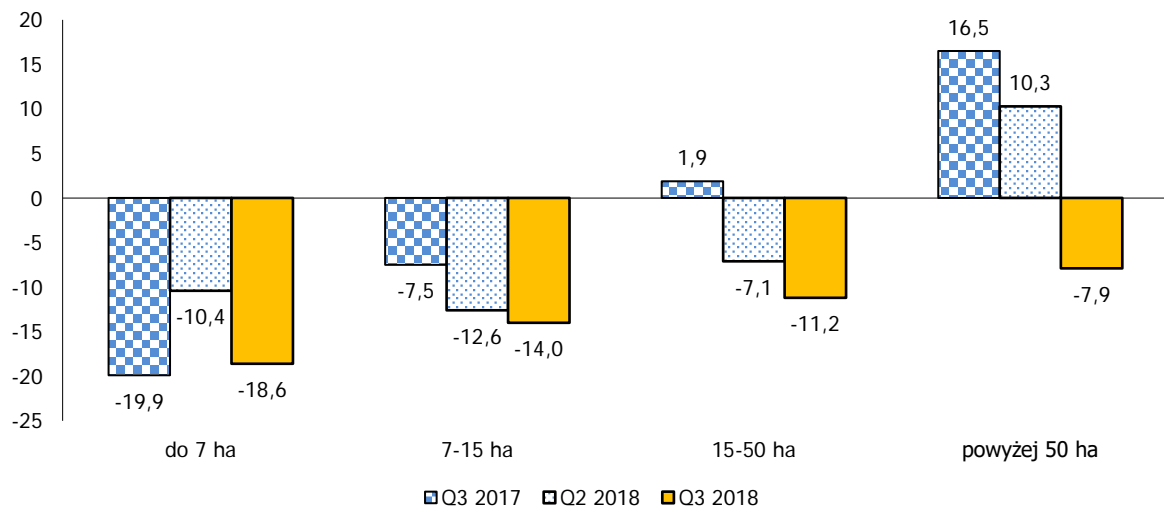

	Q2 2017	Q3 2017	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018	Q3 2018
1. wzrosły	15,8	20,8	13,4	13,4	14,4	13,8
2. nie zmieniły się	65,5	61,5	59,6	58,8	66,0	61,1
3. zmalały	18,7	17,7	27,0	27,7	19,6	25,1
4. nie dokonano	6,2	3,7	11,4	13,9	6,4	4,6
saldo (1.-3.)	-2,9	3,1	-13,6	-14,3	-5,2	-11,3

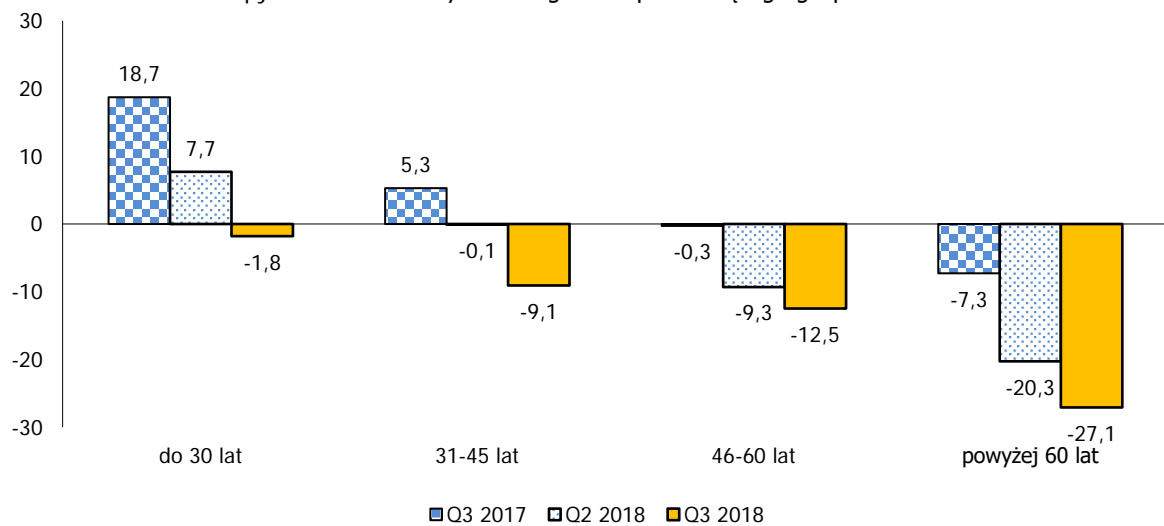
Zakupy środków ochrony roślin wg makroregionów

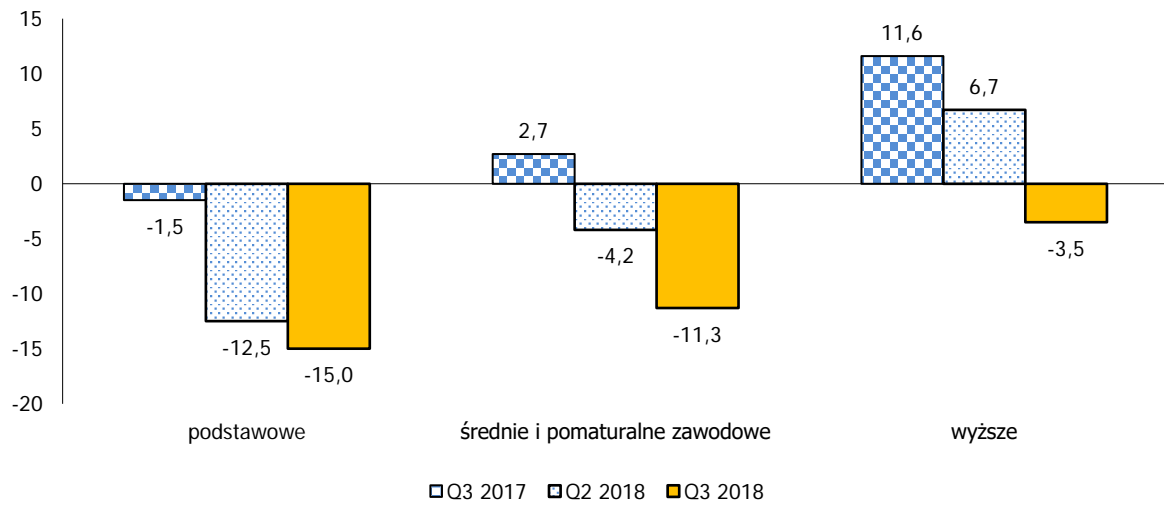
Zakupy środków ochrony roślin wg powierzchni gospodarstw rolnych

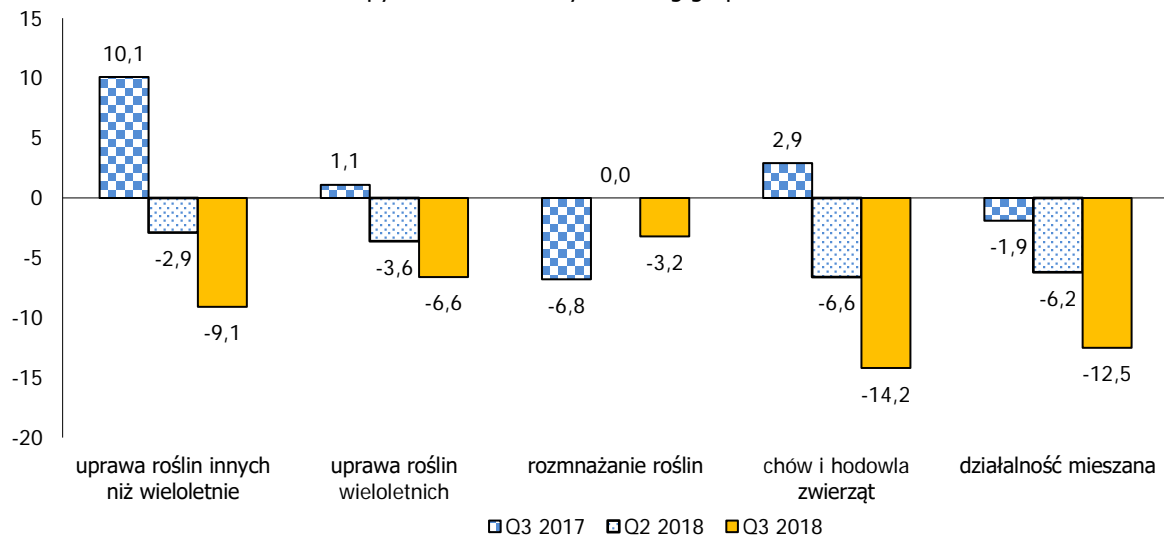
Zakupy środków ochrony roślin wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

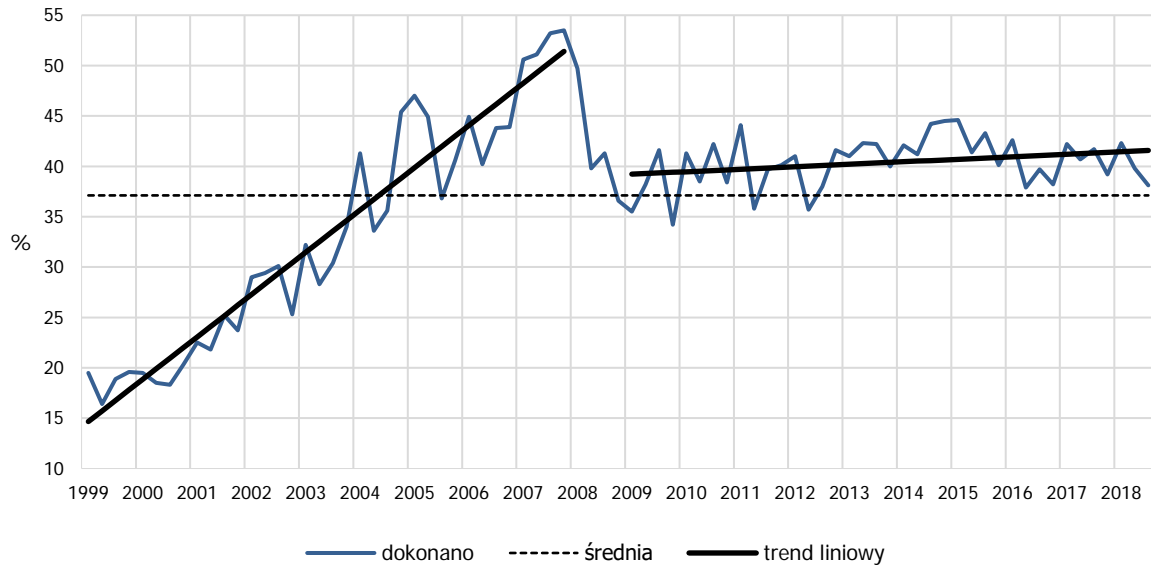
Zakupy środków ochrony roślin wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

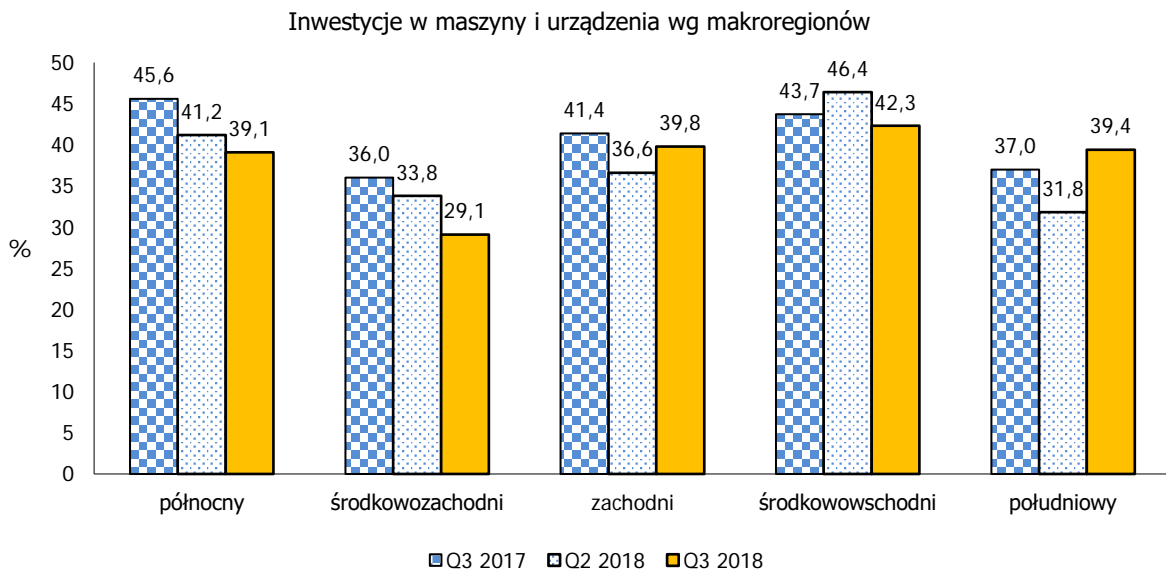
Zakupy środków ochrony roślin wg grup PKD 2007

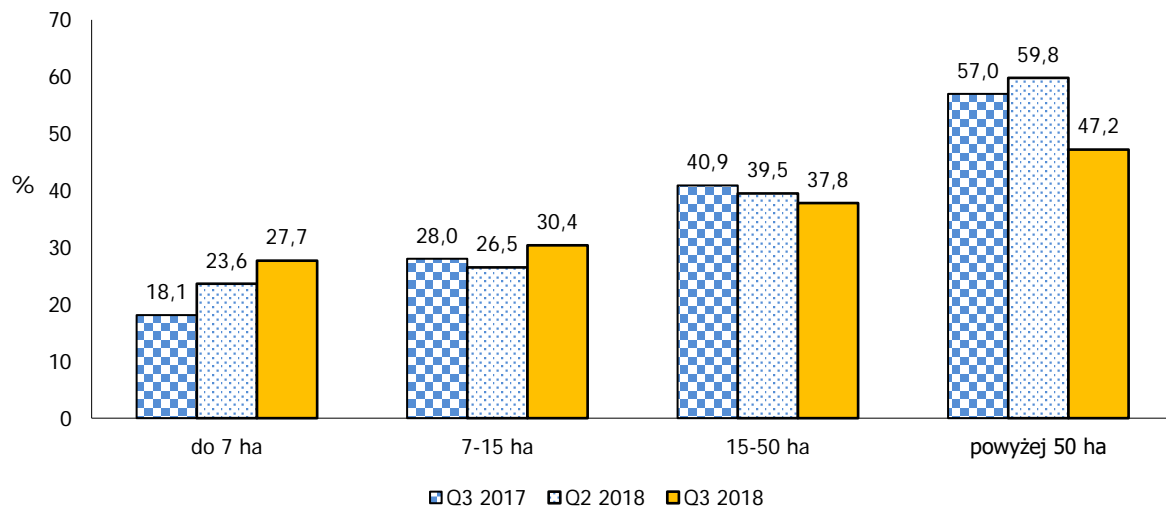
INWESTYCJE W MASZYNY I URZĄDZENIA

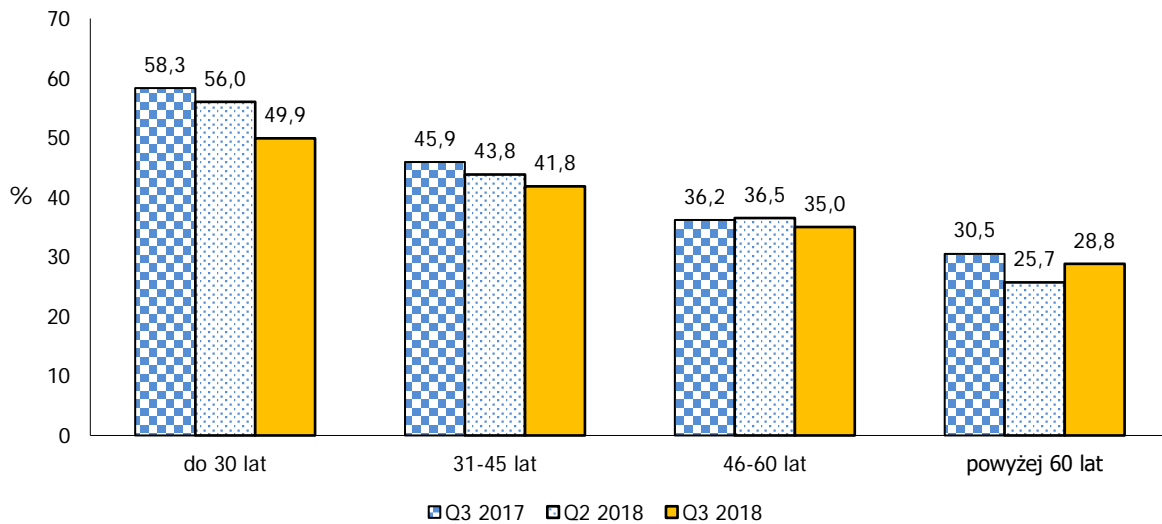
w %	Q2 2017	Q3 2017	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018	Q3 2018
dokonano	40,7	41,7	39,2	42,3	39,8	38,1
nie dokonano	59,3	58,3	60,8	57,7	60,2	61,9

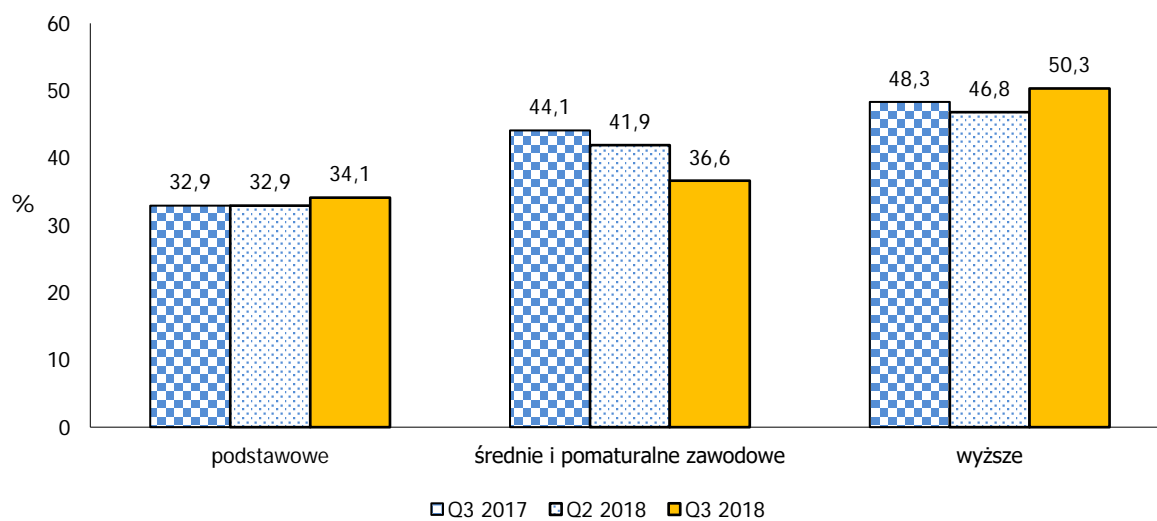
Inwestycje w maszyny i urządzenia wg powierzchni gospodarstw rolnych

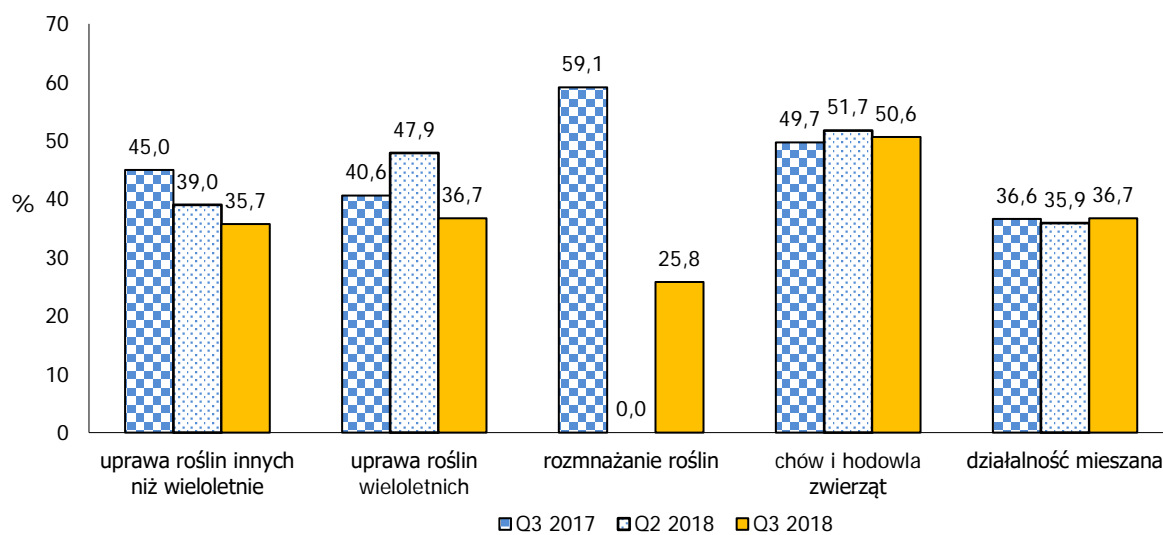
Inwestycje w maszyny i urządzenia wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

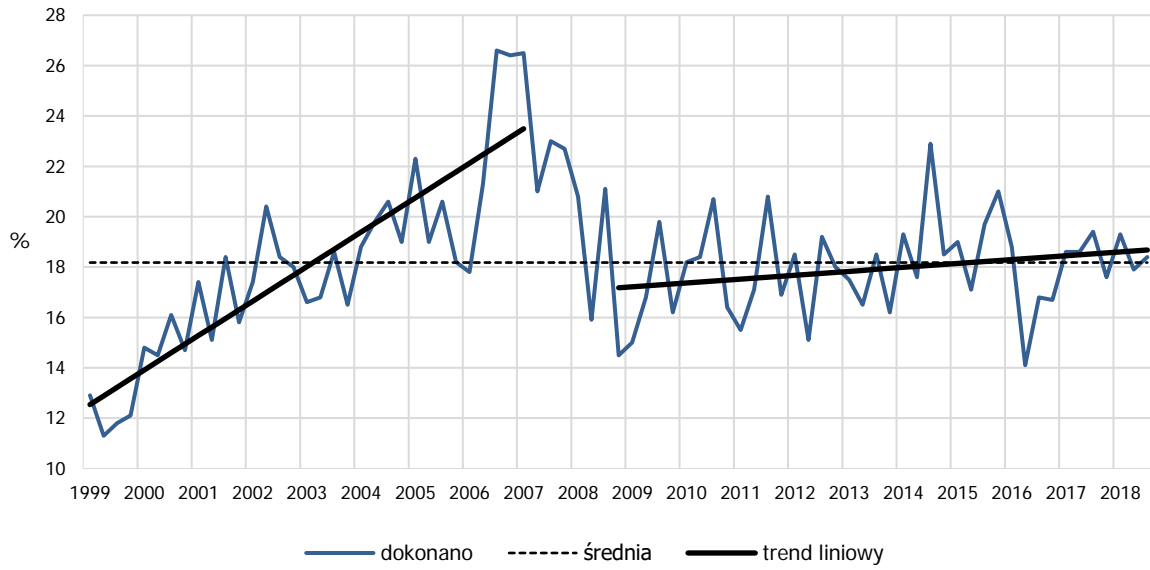
Inwestycje w maszyny i urządzenia wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

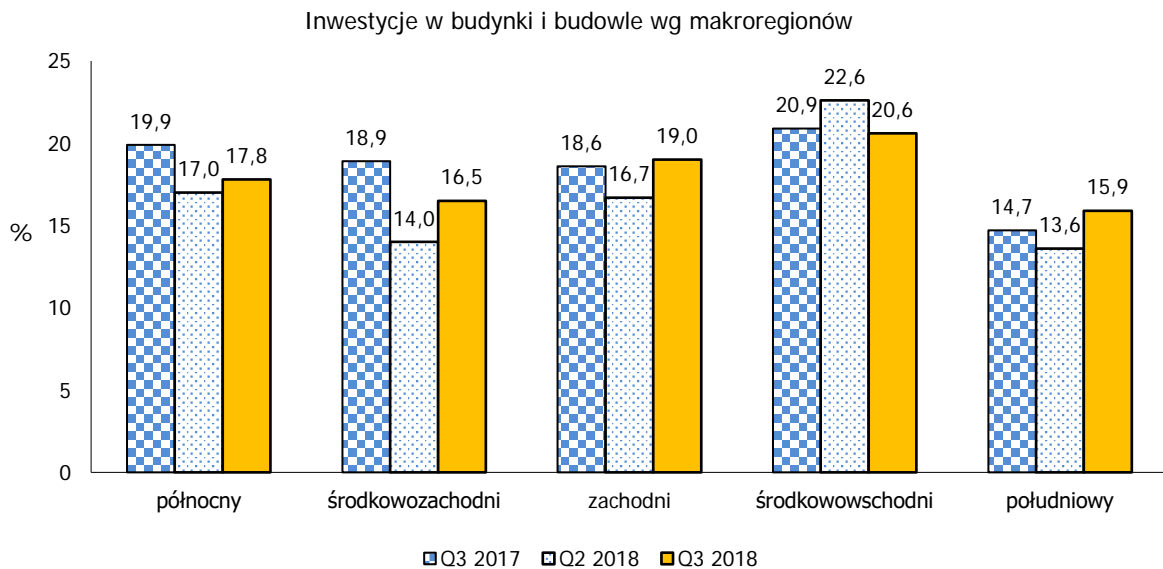
Inwestycje w maszyny i urządzenia wg grup PKD 2007

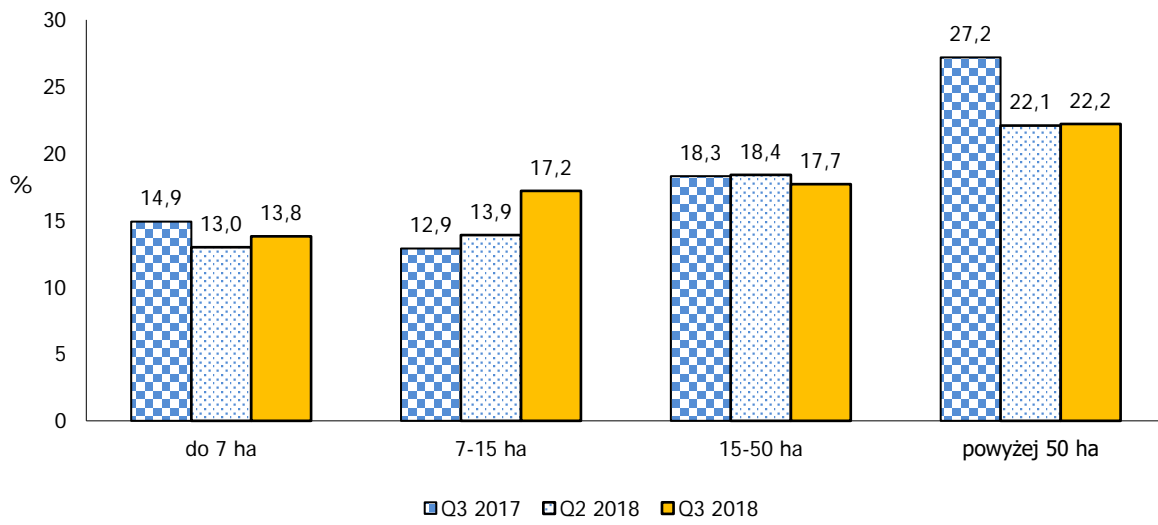
INWESTYCJE W BUDYNKI I BUDOWLE

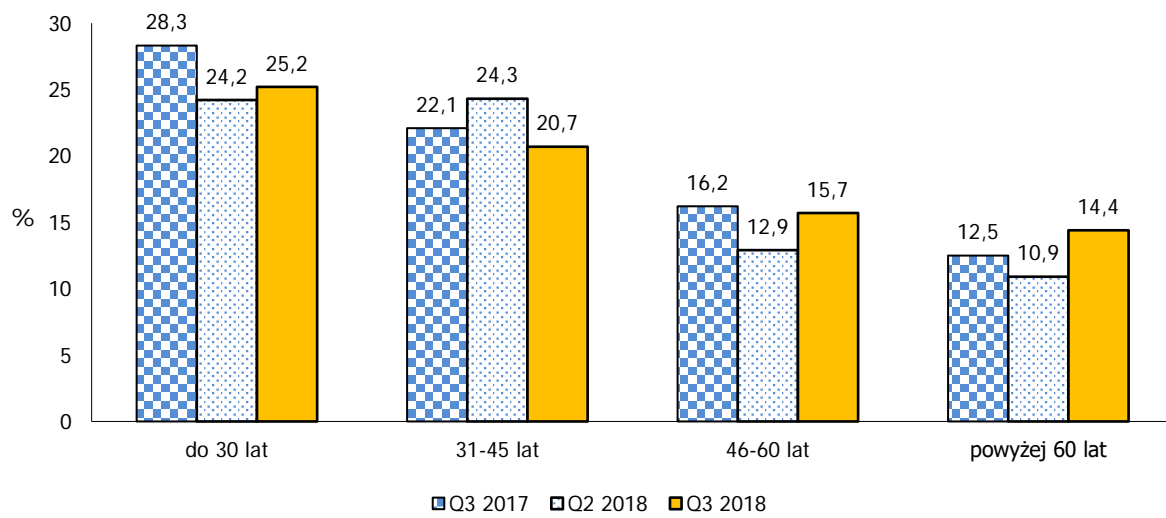
w %	Q2 2017	Q3 2017	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018	Q3 2018
dokonano	18,6	19,4	17,6	19,3	17,9	18,4
nie dokonano	81,4	80,6	82,4	80,7	82,1	81,6

Inwestycje w budynki i budowle wg powierzchni gospodarstw rolnych

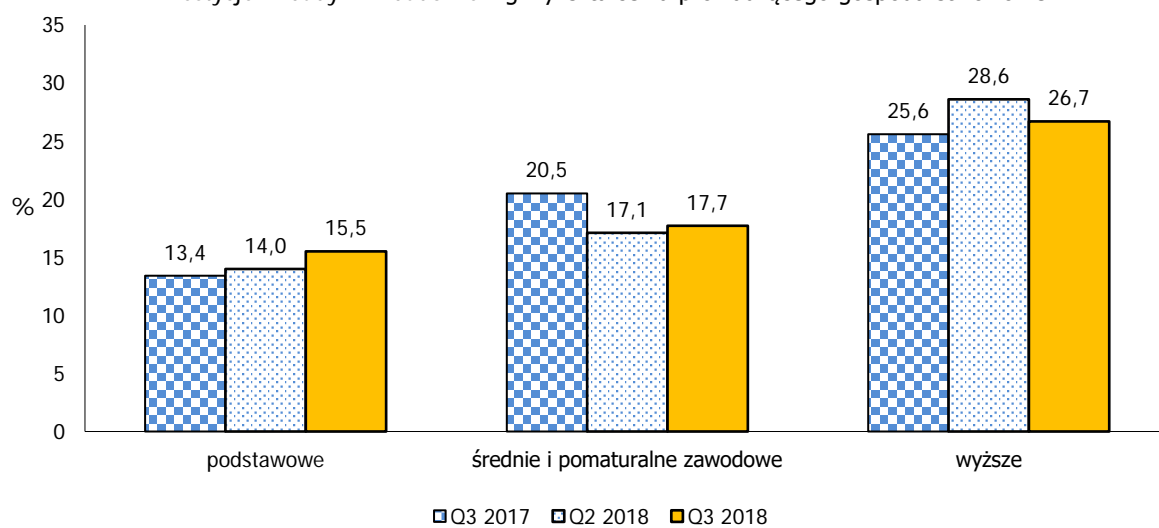

Inwestycje w budynki i budowle wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

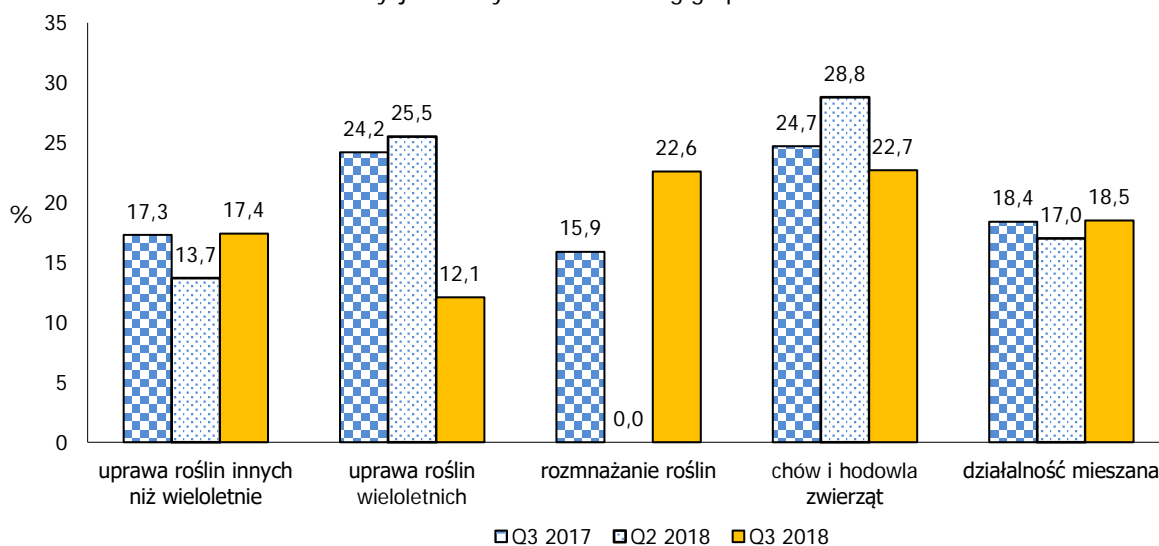

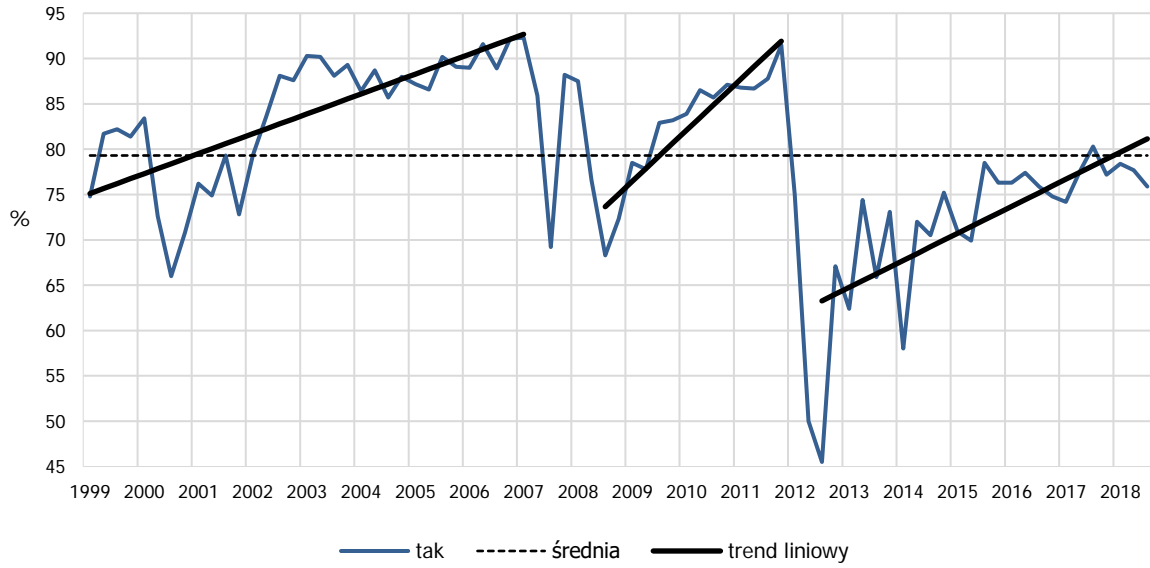
Inwestycje w budynki i budowle wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

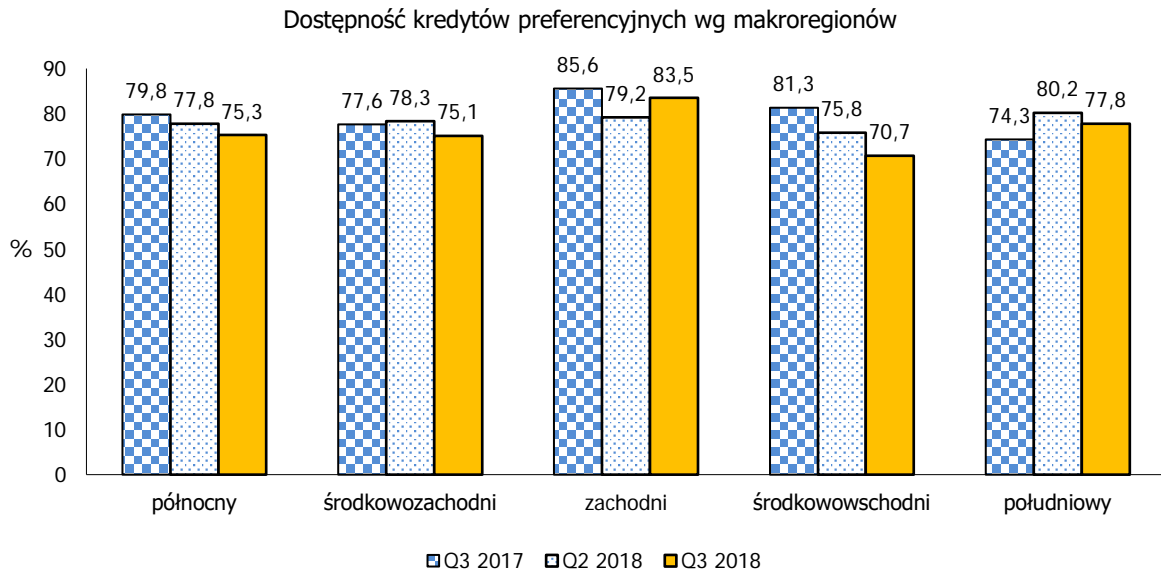
Inwestycje w budynki i budowle wg grup PKD 2007

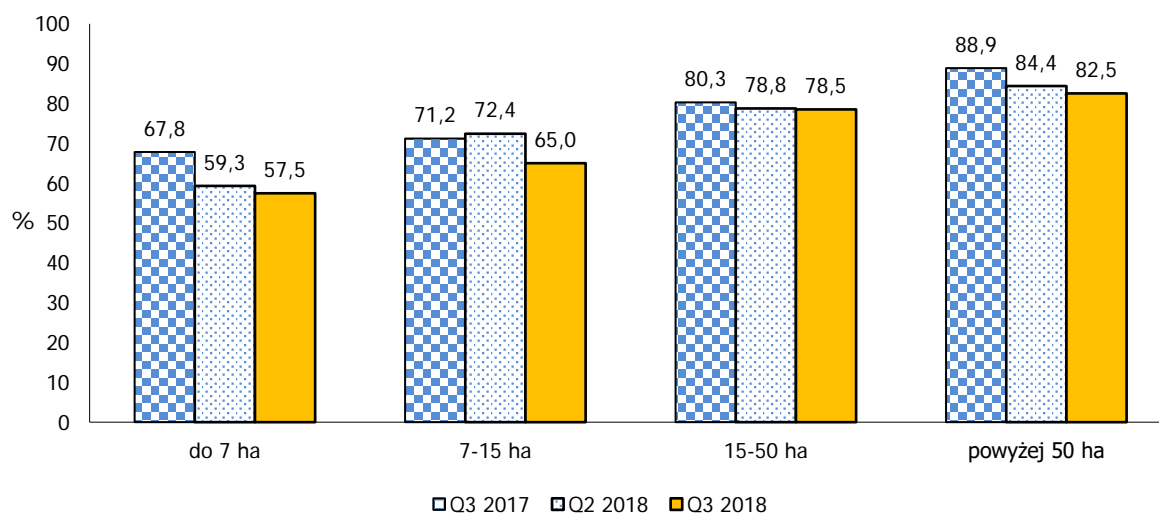
DOSTĘPNOŚĆ KREDYTÓW PREFERENCYJNYCH

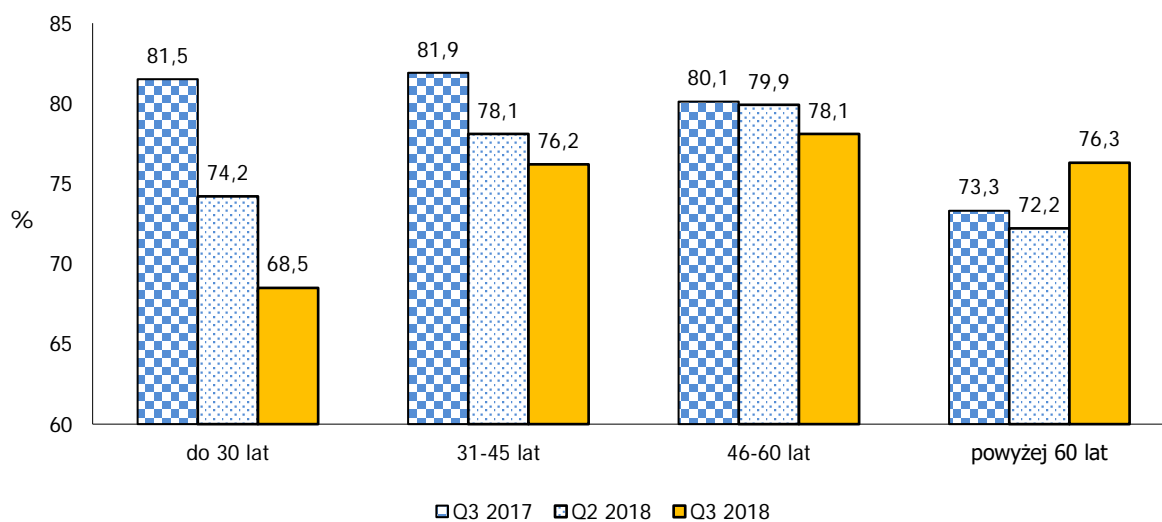
w %	Q2 2017	Q3 2017	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018	Q3 2018
tak	77,5	80,3	77,2	78,4	77,7	75,9
nie	22,5	19,7	22,8	21,6	22,3	24,1

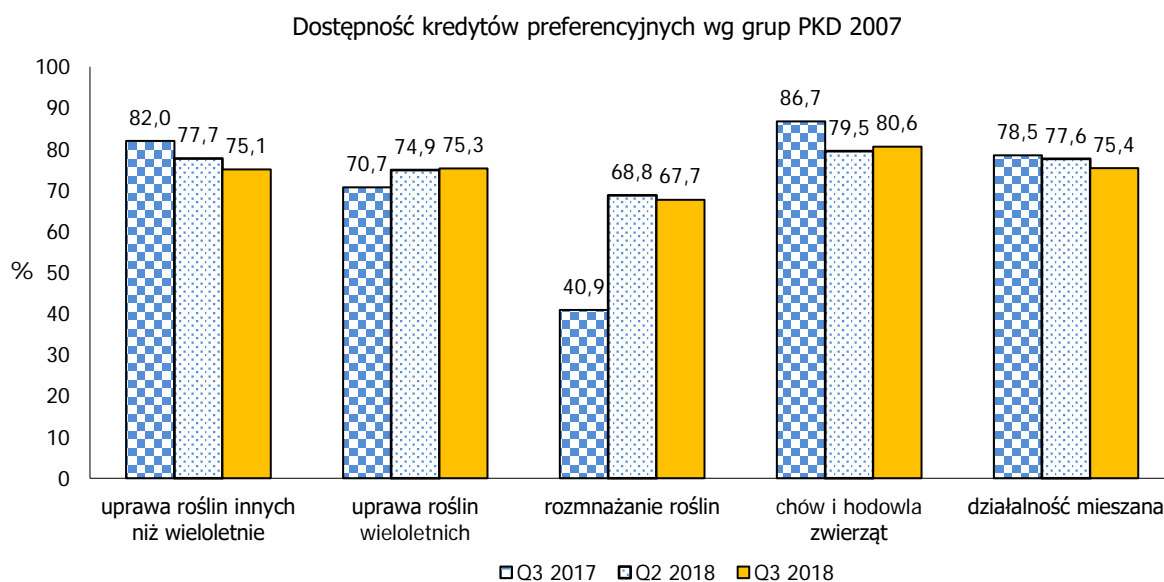
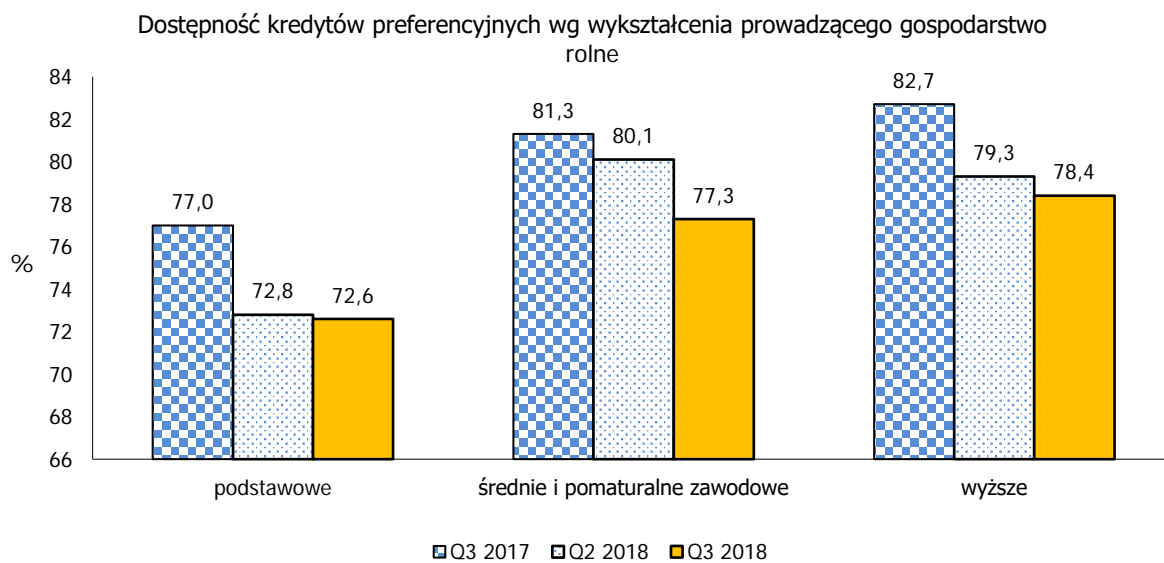

Dostępność kredytów preferencyjnych wg powierzchni gospodarstw rolnych

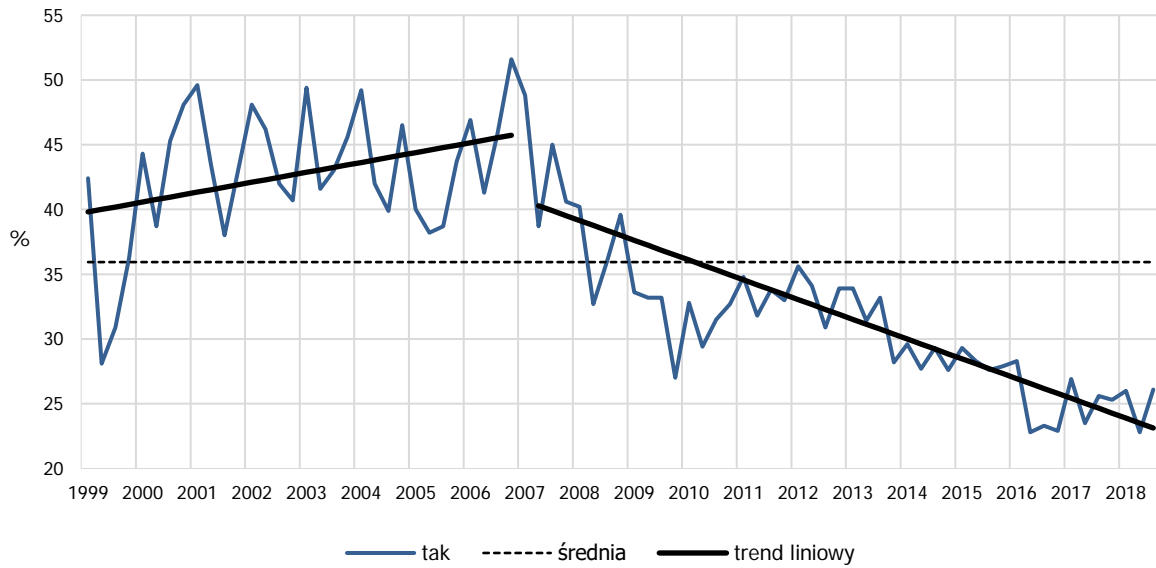

Dostępność kredytów preferencyjnych wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

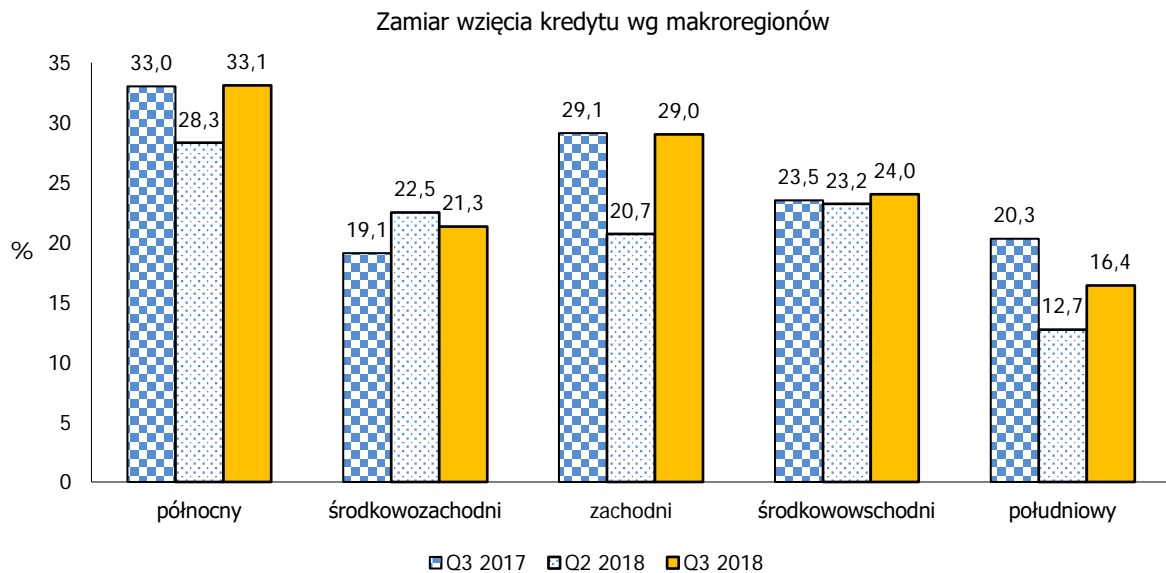

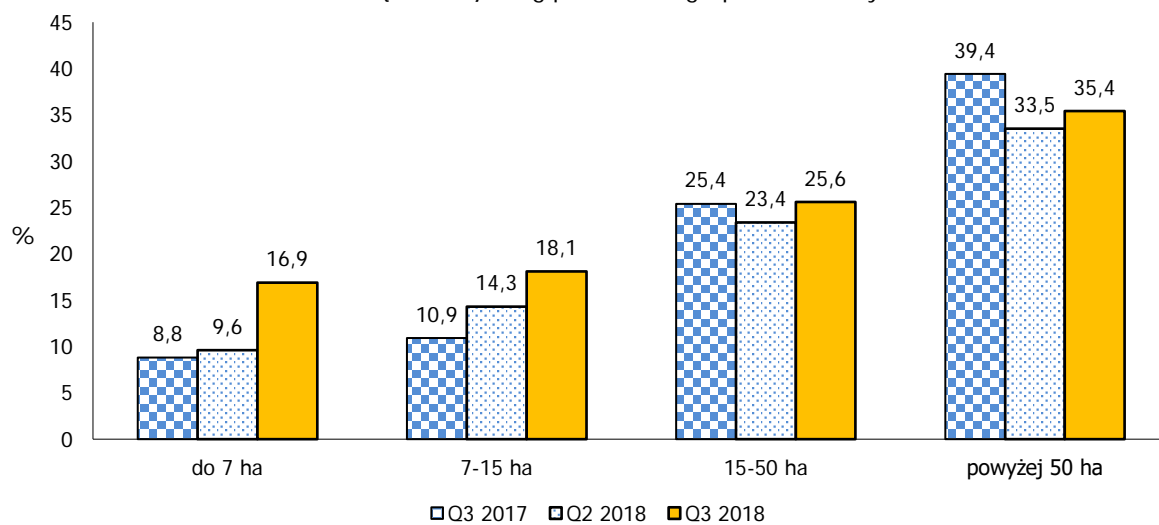
ZAMIAR WZIĘCIA KREDYTU

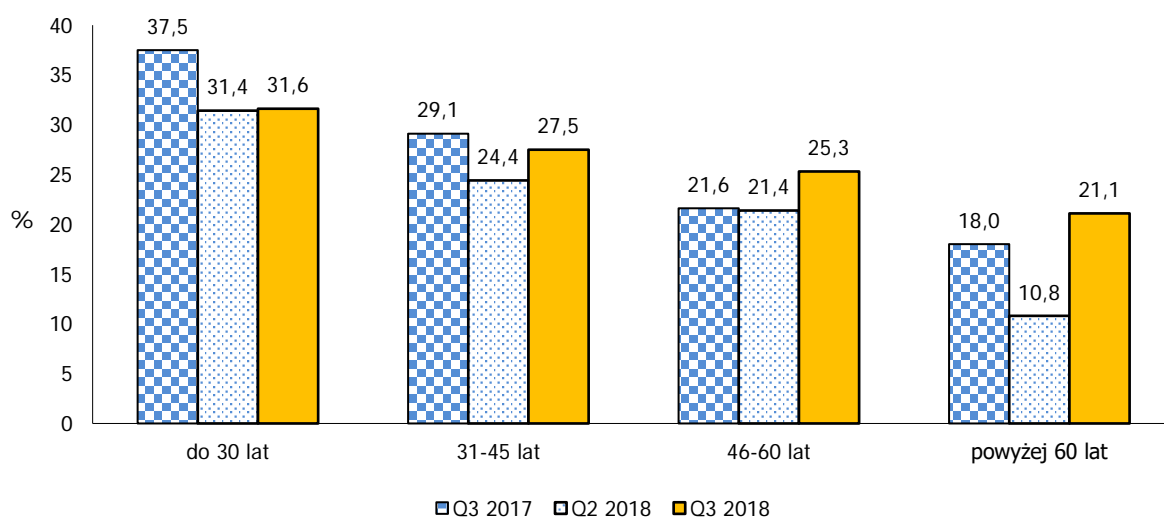
w %	Q2 2017	Q3 2017	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018	Q3 2018
tak	23,5	25,6	25,3	26,0	22,8	26,1
nie	76,5	74,4	74,7	74,0	77,2	73,9

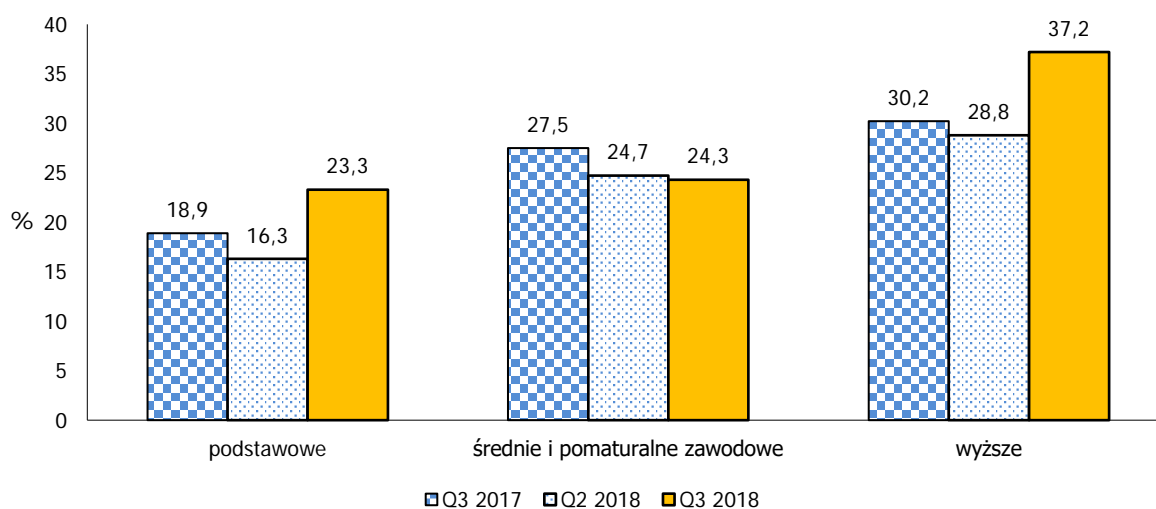
Zamiar wzięcia kredytu wg powierzchni gospodarstw rolnych

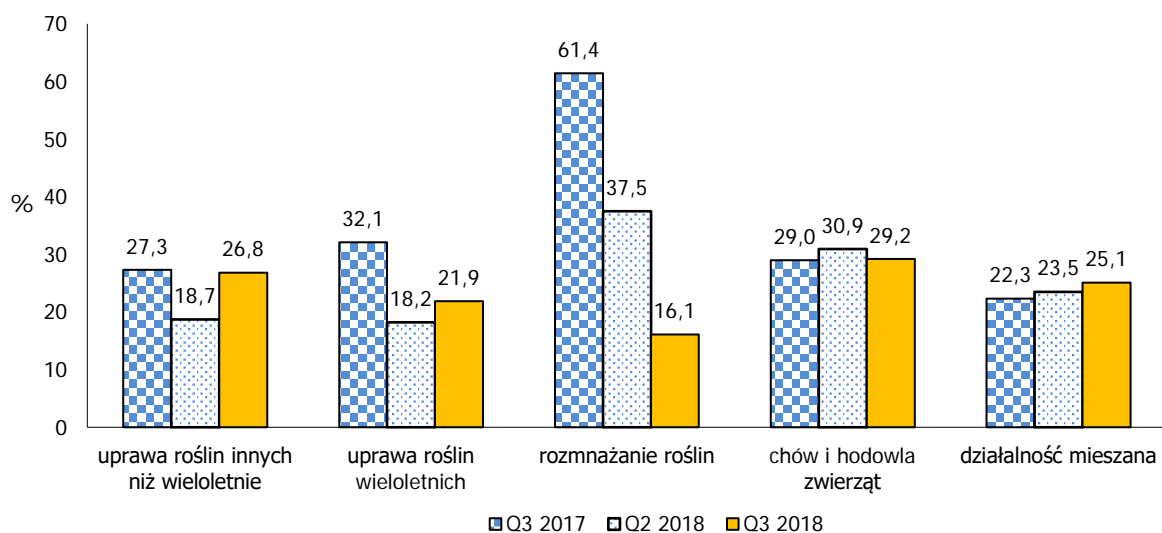
Zamiar wzięcia kredytu wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

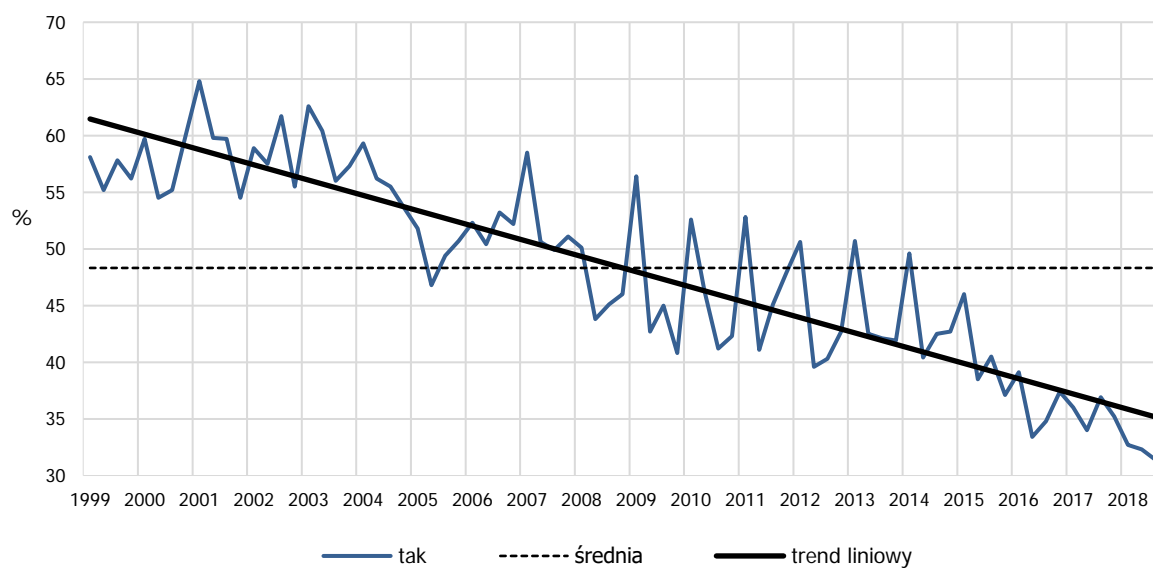
Zamiar wzięcia kredytu wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

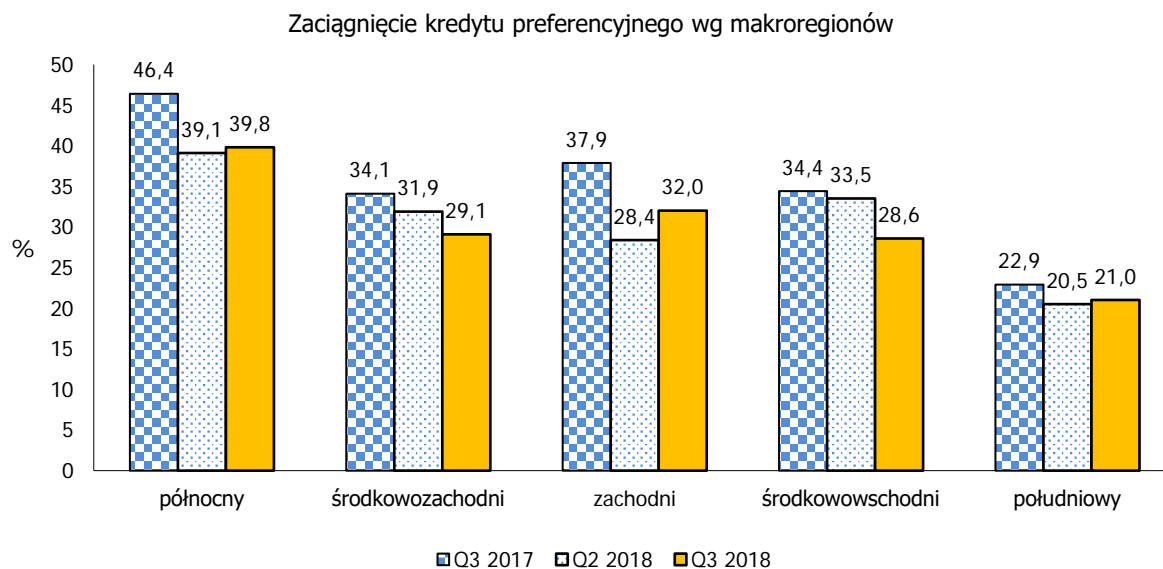
Zamiar wzięcia kredytu wg grup PKD 2007

ZACIĄNIĘCIE KREDYTU PREFERENCYJNEGO

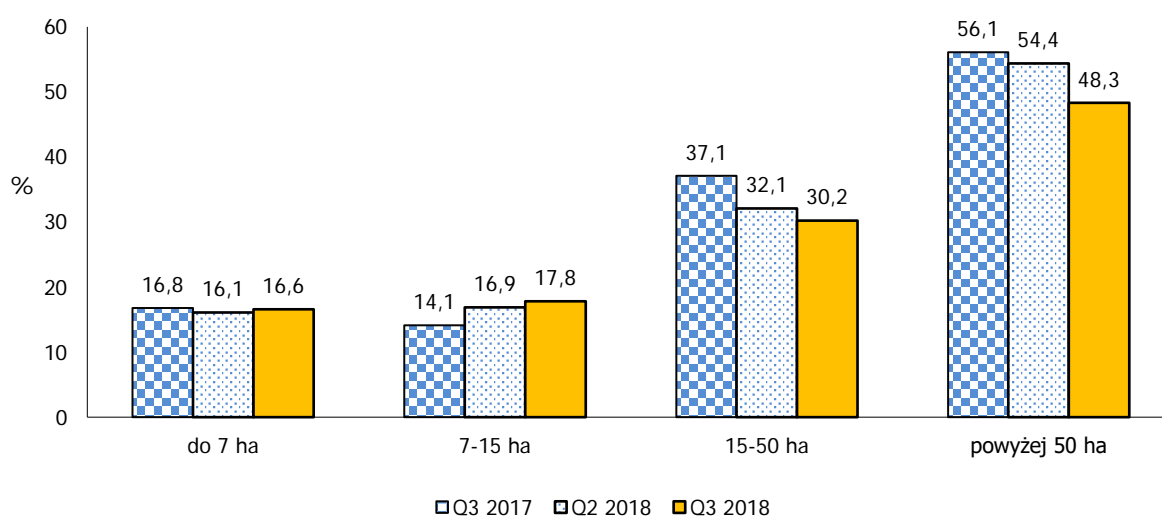

w %	Q2 2017	Q3 2017	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018	Q3 2018
tak	34,0	36,9	35,2	32,7	32,3	31,4
nie	66,0	63,1	64,8	67,3	67,7	68,6

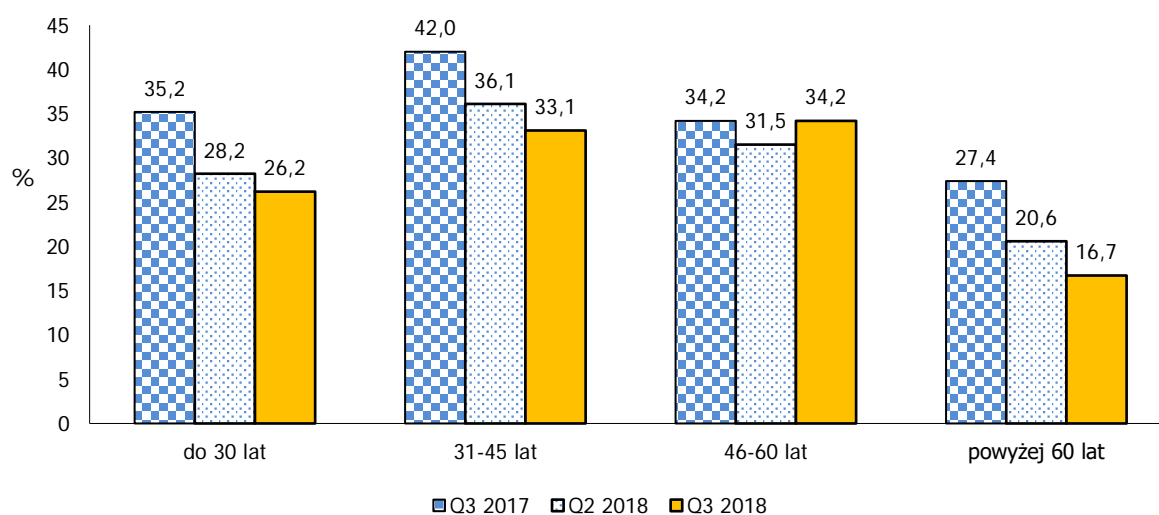

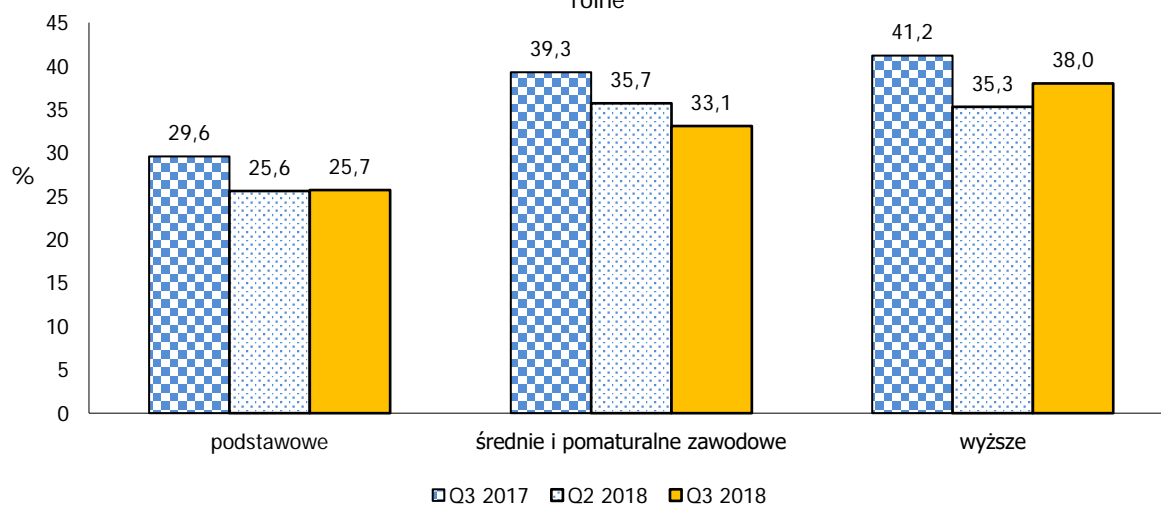
Zaciągnięcie kredytu preferencyjnego wg powierzchni gospodarstw rolnych

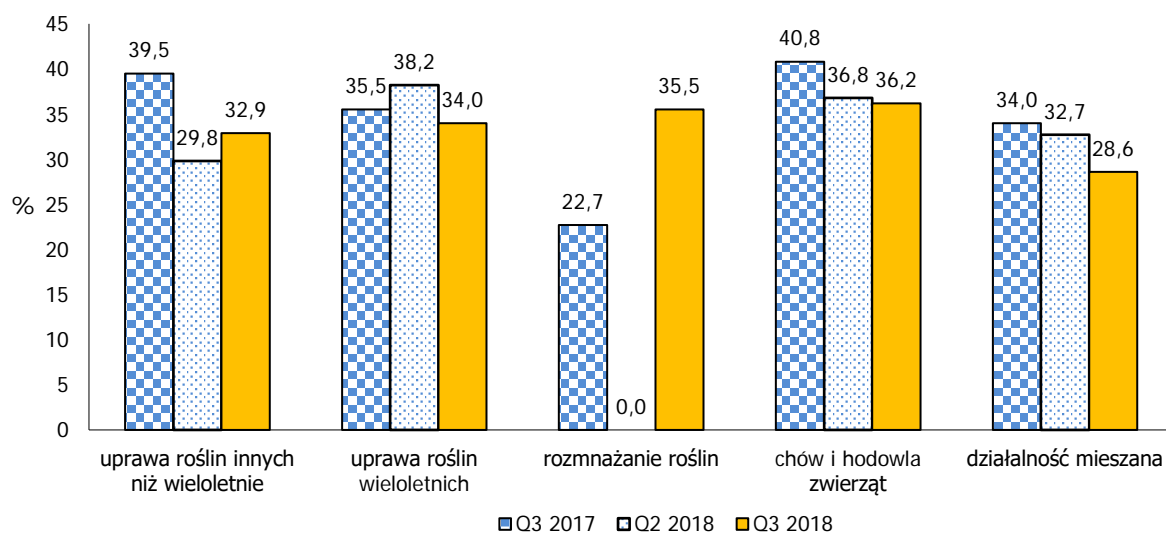
Zaciągnięcie kredytu preferencyjnego wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

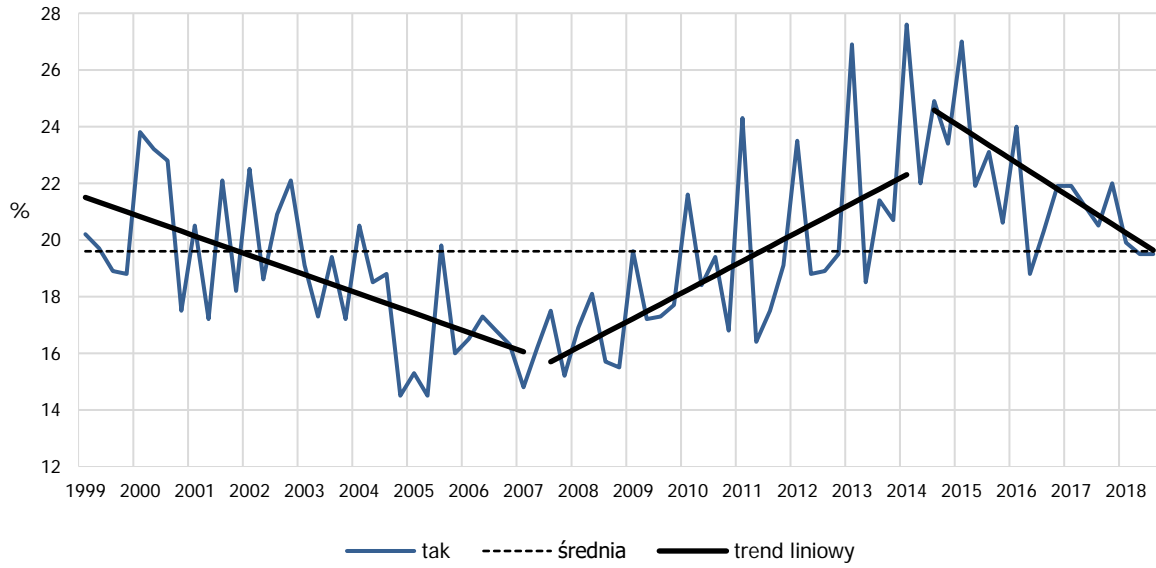
Zaciągnięcie kredytu preferencyjnego wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

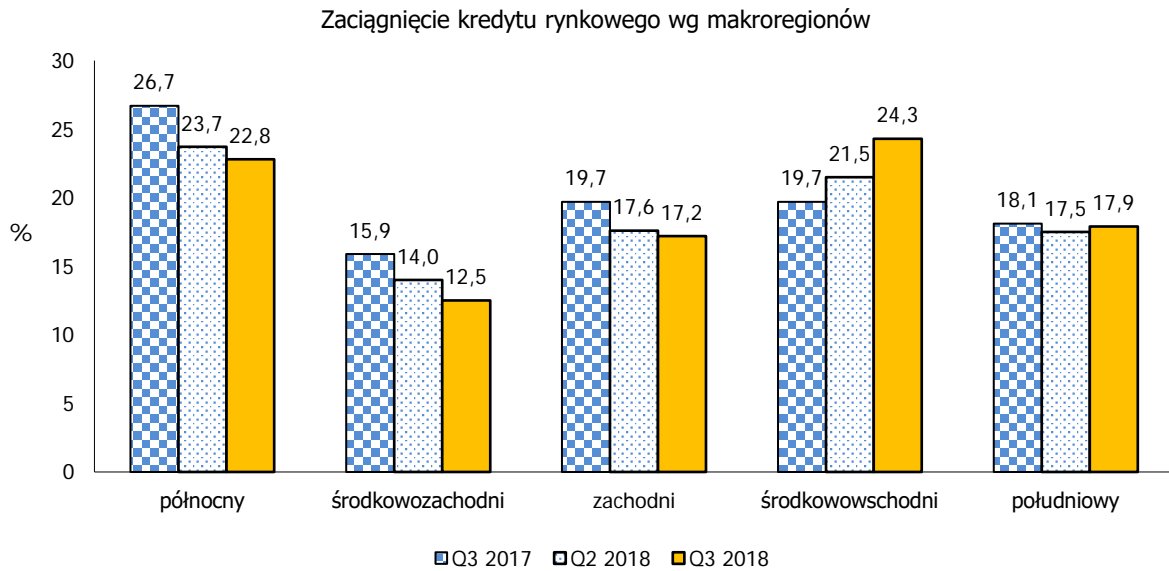
Zaciągnięcie kredytu preferencyjnego wg grup PKD 2007

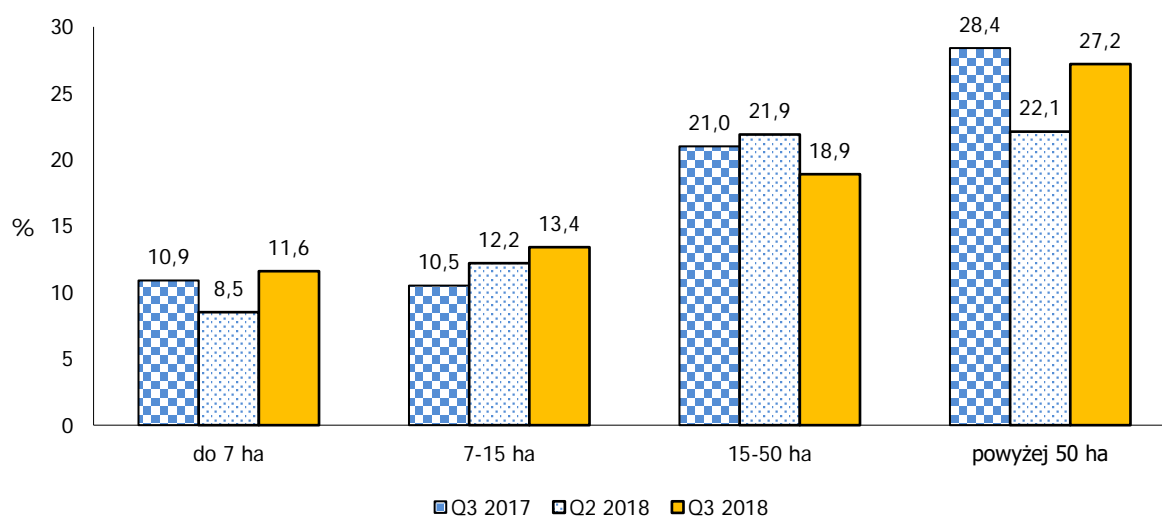
ZACIĄNIĘCIE KREDYTU RYNKOWEGO

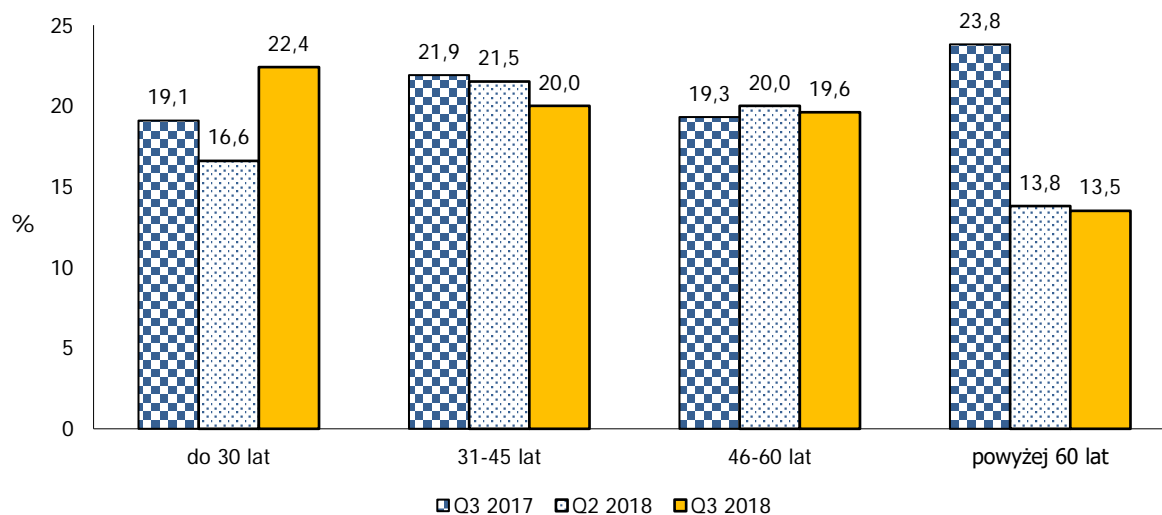
w %	Q2 2017	Q3 2017	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018	Q3 2018
tak	21,2	20,5	22,0	19,9	19,5	19,5
nie	78,8	79,5	78,0	80,1	80,5	80,5

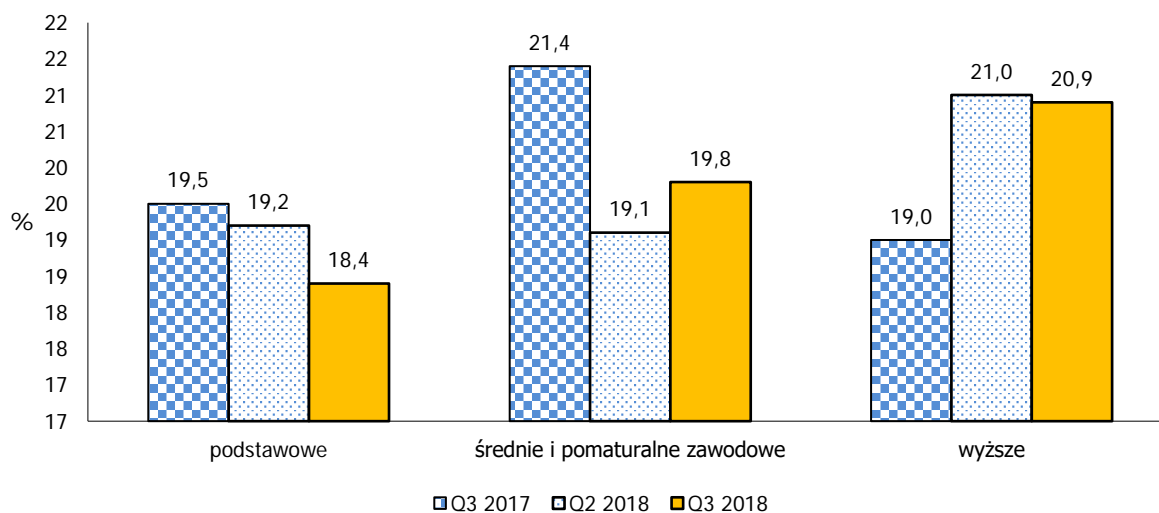
Zaciągnięcie kredytu rynkowego wg powierzchni gospodarstw rolnych

Zaciągnięcie kredytu rynkowego wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

Zaciągnięcie kredytu rynkowego wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

Zaciągnięcie kredytu rynkowego wg grup PKD 2007

